SVEIKINIMAI

PAPROČIAI

KALĖDINIAI PAPUOŠALAI – ANKSČIAU IR DABAR – **Eglė Gruodytė** 6

JUBILIEJAI

„AUŠROS“ 65-OJO JUBILIEJAUS PROGA – **Irena Gasperavičiūtė** ... 12
LAIKRAŠTIS KAIP TAPATYBĖS SAUGOTOJAS: „AUŠRAI“ – 65 – **Onutė Vaznelienė** ... 14

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

TARP DOVANŲ IR LAUKIMO: KAIP NEPAMIRŠTI TIKROSIOS ŠVENČIŲ PRASMĖS? – **Marija Žemaitytė** ... 8
LENKIJOS LIETUVIŲ DRAUGIJOS 2025 METŲ RENGINIAI – **LLD inf.** 19

IŠ MŪSŲ PRAEITIES

LIONGINO BALIUKEVIČIAUS-DZŪKO 100-OSIOS GIMIMO METINĖS – **„Aušros“ inf.** ... 10

KULTŪROS BARUOSE

SEMINARAS, SKIRTAS ČESLOVUI MILOŠUI – ĮŽANGINĖ PROJEKTO „PAMATYK. IŠGIRSK. VEIK“ VEIKLA – **Rasa Žukauskienė** ... 20
APIE ŽMONES IR ĮVYKIUS, KURIE NETURI BŪTI UŽMIRŠTI – **Agnė Karčiauskaitė-Jankauskienė** ... 22

SKELBIMAI

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA ... 26

Viršeliuose:

Kalėdų laukiantys Seinų „Lietuvių namai“ (Boženos Bobinienės nuotr.)
„Aušros“ 65-ąjį jubiliejų švenčianti redakcija (Iš „Aušros“ archyvo)

REDAKCIJOS ADRESAS
16-515 Puńsk, ul. A. Mickiewicza 23
tel. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA
Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny, ul. Wileńska 9
tel. / faks. (+48) 87 5162 125

VYR. REDAKTORĖ Irena Vilimienė
REDAKCIJOS SEKRETORĖ Alicija Krakauskienė
STILISTĖ, KOREKTORĖ Birutė Burdinaitė-Ołów
TECHN. REDAKTORĖ Aldona Jonušonytė
KORESPONDENTĖS: Jurgita Stankauskaitė, Rasa Žukauskienė, Božena Bobinienė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2025-12-19

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone.

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Leidinyje reiškiama tik autoriaus (-ių) nuomonė ir ji negali būti tapatinama su oficialia Vidaus reikalų ir administracijos ministro pozicija.

Projektą „***Lenkijos lietuvių gyvenimo atspindžiai***“ iš dalies finansuoja Medijų rėmimo fondas (*gauta parama projektui – 10000 eurų*).

MRF
MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

Mieli skaitytojai!

Irena Gasperavičiūtė

Su amžiumi lekiantys metai skaičiuojami Kalėdų blyksniais. Pasižiūrėjęs į tamsą lauke, pagalvoji: kaip gera, kad sulaukėme laikų, kai ir pas mus daugybė spalvų, šviečiančių lempučių, blizgančių papuošalų. Ir kas kaip nori, taip puošiasi.

Tačiau prisiminus vaikystės Kalėdas – jos turėjo savo žavesio, nors daiktų, blizgalų, žaislų, dovanų buvę žymiai mažiau. Gal tuomet stebuklus kurdavę darbai, įgavę ritualų reikšmės. Kaip kad eglutės puošimas Kūčių dieną. Tėtis parveža medelį, jį pastato kambaryje, dar patikrina lemputes ir jas pataiso, o tada prasideda vaikų džiaugsmas. Pirmiausiai – žibuliai (smagu juos ištraukti iš spintos po metų pertraukos). Jie seni, kai kurių net spalva vietomis nusitrynusi. Kartais kuris nukrenta ant grindų ir susikulia, tada galima iš jo smulkiai sutrynus pagaminti kokį kitą papuošalą. Kiekvienas darbas turėjo savo prasmę, kiekvieni namai – savus papročius, kiekviena šeimininkė gamino savus patiekalus. Mama virdavo „lazankas“. O tėčio tėviškėje kepdavo „šližikus“. Kūčių patiekalai buvo išskirtiniai, jie valgomi tik tą dieną – ausukės su grybais arba blyneliai su silke.

Taigi kaip vaikystėje, taip ir šiandien Kalėdų laikotarpiu Kūčių diena ir ypač vakaras buvo svarbiausi, nes turėjo daugiausiai magijos. Aišku, šeima, ramybė, kalėdaitis, lėkštutė netikėtam užklydėliui ir po vakarienės paliekamas stalas vidunaktį ateisiančioms protėvių vėlėms. Žinoma, buvo ir Mikalojus, ir dovanos. Visa tai darė tą dieną nepakartojamą, laukiamą. Laukiamą iki šiandien, kad vėl galėtum pakartoti savo kasmetinį ritualą. Ritualą, išmoktą iš tėvų, kurie jį paveldėjo iš savo tėvų, o tie dar iš savo. Gal tai ir yra prasmė...

Broliai ir seserys Kristuje,

Kalėdų šventės kasmet primena paprastą ir kartu labai svarbią tiesą: Dievas ateina pas mus. Jis nepasilieka tolimas ir nepasiekiamas, o tampa artimas Jėzuje Kristuje – amžinajame Žodyje. Sekmadieniais Mišiose vis kartojame prieš septyniolika amžių suformuluotą tikėjimo išpažinimą: Dievo Sūnus „dėl mūsų, žmonių, dėl mūsų išganymo nužengė iš dangaus. Šventosios Dvasios veikimu priėmė kūną iš Mergelės Marijos ir tapo žmogumi“.

Kai mus pasiekia žinios apie karą Ukrainoje ar Artimuosiuose Rytuose, kai matome neteisybę, patiriame grėsmingą gamtos stichiją ir esame neramūs dėl ateities, ši žinia dar reikalingesnė, nes tokiame pasaulyje lengva prarasti viltį, netgi tikėjimą. Tačiau besibaigiantys Jubiliejiniai metai mus mokė kreiptis į vienintelę didžiąją Viltį – Viešpatį Jėzų. Jis dovanoja mums atleidimą ir tvirtai žada amžinąjį gyvenimą, o Jo Geroji Naujiena įgalina kurti kitokį, geresnį pasaulį. Tai yra tikroji Kalėdų prasmė. Jėzaus Motina Marija, kuri niekada nenusiminė ir neprarado vilties, rodo gražiausią pavyzdį, kaip sekti Viešpačiu ir pasitikėti, kad Dievas visada bus su mumis.

Dievas ateina ne triukšmingai ar rodydamas galią, bet tyliai ir nuolankiai, kad nė vienas žmogus nebijotų Jo artumo. Jis ateina ne tuoj pat išspręsti visų žmogiškųjų problemų ar pareikalauti dar daugiau mūsų pastangų, o būti šalia ir mus sustiprinti. Žvelgdami į ėdžiose gulintį Kūdikį esame kviečiami įsileisti Dievą į savo širdis, kasdienybę, gyvenimą. Kalėdų žinia skirta mums visiems, jaučiantiems nuovargį, vienišumą, nerimą. Dievas įžengia ne į tobulą pasaulį, bet į mūsų paprastą tikrovę. Už gražių, bet trumpalaikių kalėdinių dekoracijų įžvelkime kvietimą patirti mus pranokstantį Slėpinį, sutikti Dievą, kuris trokšta pripildyti mūsų gyvenimą prasmės, vilties, pasitikėjimo.

Gyvename visuomenėje, kurioje diskusijos kartais virsta priešprieša, o skirtingos nuomonės – sienomis tarp žmonių. Dievas, tapęs žmogumi, ateina ne palaikyti kurios nors pusės, bet vienyti ir statyti tiltus, kad, nepaisant visų skirtumų, mokėtume žvelgti vieni į kitus kaip į brolius ir seseris – su meile. Tačiau meilė – ne vien šiltas, jaukus jausmas. Tai ir įsipareigojimas pasilikti su kitais visada: kai viskas klostosi lengvai ir kai santykiai tampa sudėtingi. Matydami skurdžioje oloje tarp vargingiausių žmonių ir gyvulių gimusį Jėzų, ieškokime Kristaus veido ypač tuose, kurie vargsta ir kenčia – prie mūsų durų ar bet kur pasaulyje. Meilę galime parodyti labai įvairiai: skirdami paramą, savanoriaudami ar tiesiog pasiūlydami puodelį kavos, paduodami ranką, nusišypsodami ar išklausydami kitą. Parodytas gerumas visada padeda dalintis ir Kalėdų džiaugsmu.

Plačiajame pasaulyje gyvenantiems lietuviams linkiu, kad šios Kalėdos atnaujintų tikėjimą, stiprintų šeimas ir ryšius su Tėvyne bei artimaisiais, padėtų atrasti viltį net ir nerimo kupiname gyvenime. Tegul Jėzaus gimimo šventė suteikia šviesos, stiprybės, ramybės ir vilties.

Su meile ir malda
Lietuvos Vyskupų Konferencijos delegatas
užsienio lietuvių katalikų sielovadai
Arkivysk. Lionginas Virbalas, SJ

Gruodžio 14 d. vykęs XX Lenkijos lietuvių draugijos delegatų Suvažiavimas išrinko naują pirmininkę. Ja tapo Onutė Nevulienė.

Nuoširdžiai dėkojame buvusiam LLD pirmininkui Robertui Slovikui ir sveikiname Onutę Nevulienę, linkėdami ištvermingai ir sėkmingai darbuotis lietuvybės labui. Prasmingų darbų linki

„Aušros" redakcijos ir LLD darbuotojai

Brangieji,
Kalėdos – tai metas, kai širdys sušyla nuo paprasto žodžio, nuoširdžios šypsenos ir nuo mažų stebuklų, kurie slypi kasdienybėje. Tebūna šios šventės kupinos šviesos, ramybės ir tikro artumo. Jaukių, šiltų ir viltingų švenčių!

Lenkijos lietuvių draugijos valdyba, taryba ir darbuotojai

Tegul Jūsų namuose apsigyvena ramybė ir jaukumas, tegul Kūčių vakarienė būna soti šilumos ir džiaugsmo, lai šv. Kalėdos primena apie gėrį, gyvenantį žmonių širdyse.
Būkite laimingi! Visai mūsų lietuvių bendruomenei linkime vienybės ir prasmingų darbų.

Lenkijos lietuvių bendruomenės valdyba

Sulaukus šv. Kalėdų tebūna lengva pasidalinti tuo, kas svarbiausia: šiluma, meile ir nuoširdumu. Tegul šios šventės padeda pažvelgti į savo gyvenimą prasmingai – su dėkingumu už tai, kas buvo, ir su ryžtu priimti tai, kas ateina.
Lai širdyje atsiranda vietos naujai vilčiai.
Naujieji metai tebūna kupini šviesių minčių ir tikrų stebuklų!

Lenkijos lietuvių draugijos Suvalkų skyrius ir „Suvalkiečio" redakcija

Šv. Kalėdos – tai metas, kai sustojame, apmąstome nuveiktus darbus ir su viltimi žvelgiame į ateitį. Tegul šventinis laikotarpis atneša Jums ramybę, džiaugsmą ir bendrystės jausmą, o ateinantys metai būna kupini prasmingų pasiekimų, kūrybiškumo ir tarpusavio pagarbos. Linkime sveikatos, įkvėpimo bei sėkmingų Naujųjų metų.

„Aušros" leidykla

Šv. Kalėdų laikotarpis – tai metas pailsėti nuo kasdienių darbų, rūpesčių, tai galimybė pabūti su pačiais brangiausiais, kuriems kasdienybėje dažnai nelieka laiko.
Kalėdos – tai proga pabūti ir pačiam su savimi, pasverti praeinančių metų darbus, įvykius.
Lai šios šventės Jums būna lengvos, ramios ir mielos artimų žmonių būryje. O ateinantieji metai teatneša vien geras naujienas.
Telydi Jus sėkmė, ramybė ir vienybė.

Mūsų leidinio, šiemet švenčiančio 65-ąjį jubiliejų, kolektyvo vardu norime padėkoti Jums, kad esate kartu ir laukiate kiekvienos ateinančios „Aušros". Ačiū Jums už bendrystę.

„Aušros" redakcija

Kalėdos – laikas, kai suprantame, jog tikras turtas yra ne tai, ką turime, o kuo galime pasidalinti. Net mažiausias gerumo gestas gali tapti didžiule dovana kitam. Dalinkimės pačiais tauriausiais dalykais su visais artimaisiais!
Gražių ir jaukių Jums švenčių!

Punsko lietuvių kultūros namai

Kalėda yra kūrinys,
Ji reikalauja aiškios valios.
Kalėda yra giesmė,
Jai reikia tyros intencijos.
Kokia tavo Kalėda,
Toks tavo gyvenimas –
Ji nori turėti veidą.
Su šv. Kalėdomis ir Naujaisiais 2026 metais!

Jotvingių ir prūsų bendrija

Linksmų šv. Kalėdų ir laimės Naujaisiais 2026 metais linki

Suvalkų lietuvių pagrindinės mokyklos ir vaikų darželio bendruomenė

Šv. Kalėdos – tai šviesos, vilties ir bendrystės metas, kviečiantis sustoti, įsiklausyti vieniems į kitus ir branginti tai, kas mus jungia.
Tegul Kūdikėlio Jėzaus gimimas pripildo Jūsų namus ramybės, širdis – džiaugsmo, o kasdienybę – tikėjimo ir meilės.
Nuoširdžiai linkime, kad artėjančios šventės sustiprintų Jūsų dvasią, įkvėptų naujiems prasmingiems darbams ir dar labiau sutelktų Lenkijos lietuvių bendruomenę, puoselėjančią savo kalbą, kultūrą ir tautinę tapatybę.
Tegul šv. Kalėdų šviesa lydi Jus visus Naujaisiais metais, nešdama sveikatą, tarpusavio supratimą ir Dievo palaimą.
Su šv. Kalėdomis ir artėjančiais Naujaisiais metais!

Vysk. Antano Baranausko fondo „Lietuvių namai“ Seinuose valdyba ir darbuotojai

Metams artėjant į pabaigą, dėkojame Jums už gražų bendradarbiavimą. Tegul Kalėdos atneša ramybę, šviesą ir pasitikėjimą ateitimi. Linkime kryptingo augimo ir sėkmingų Naujųjų metų.

Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos bendruomenė

Mielieji!
Tegul šių švenčių ramybė ir šviesa pasiekia Jus, kad ir kur būtumėte.
Sveikiname su šv. Kalėdomis ir artėjančiais 2026-aisiais! Linkime šilumos, taikos ir vidinės stiprybės. Išsaugokime Meilę, Viltį ir Tikėjimą – brangiausias dovanas. Tegul Naujieji metai atneša drąsių svajonių, prasmingų darbų ir džiaugsmingų akimirkų.
Su gražiausiais linkėjimais Jums ir Jūsų artimiesiems!

Suvalkų lietuvių bendruomenė

Kalėdiniai papuošalai – anksčiau ir dabar

Eglė Gruodytė

Kalėdos – viena svarbiausių metų švenčių, lydima gausių papročių ir tradicijų. Tarp jų išskirtinę vietą užima namų puošyba, kuri bėgant laikui gerokai kito. Šiandienos šventiniai papuošalai itin skiriasi nuo to, kuo savo namus puošdavo mūsų seneliai, tačiau kai kurios senosios tradicijos tebėra gyvos ir įsilieja į šiuolaikinį šventinį vaizdą.

Iki XX a. pradžios Kalėdų eglė lietuvių namuose dar nebuvo pagrindinė puošmena. Kur kas svarbesni buvę iš šiaudų rišti papuošalai – žvaigždės, kryželiai, angelai ir ypač sodai, kabinti virš stalo. Šios dekoracijos turėjo ne tik estetinę, bet ir simbolinę reikšmę: tikėta, kad jos saugo namus, neša sėkmę ir ramybę. Kaimo sodybose šventiniam jaukumui dažniausiai naudotos natūralios medžiagos – kankorėžiai, džiovinti augalai, uogų šakelės, obuoliai ar riešutai. Jie neretai būdavo dažomi natūraliais dažais arba apgaubiami medžiaginėmis juostelėmis ar spalvotais popierėliais. Šventinę atmosferą kūrė paprastos vaško žvakės, simbolizavusios viltį ir šviesą.

Elenos Grigutienės nuotr.

Elenos Grigutienės nuotr.

Šiuolaikinė namų puošyba išsiskiria gausiu spalvų ir šviesų naudojimu. Kalėdų eglė tapo neatsiejamu šventės simboliu, o jos dekoravimo mados keičiasi kasmet. Vis

Birutės Vydrienės nuotr.

Elenos Grigutienės nuotr.

dažniau pasirenkamos gyvos eglės, minimalistinis arba teminis stilius: vienos spalvos žaisliukai ar dekoracijos. Svarbią vietą užima elektrinės girliandos. Jos kabinamos ne tik ant eglės, bet ir ant langų, palangių, terasų ar namo fasado. Kalėdiniai LED projektoriai ir lazeriai – tai neseniai atsiradęs naujas būdas sukurti šventinę atmosferą namuose ar lauke. Įvairių formų, spalvų bei temų šviesos efektai suteikia šventėms išskirtinio grožio.

Dalis šeimų naudoja ir išmaniąsias dekoracijas, valdomas telefonu. Šiuolaikiniai kalėdiniai papuošalai dažniausiai gaminami iš stiklo ar medžio. Populiarūs durų vainikai, stilingi žvakidžių rinkiniai, aromatinės žvakės – visa tai sukuria ypatingą šventinę nuotaiką.

Pastaraisiais metais ryškėja tvarumo tendencija – vis dažniau pasirenkami rankų darbo žaisliukai, kaip antai sukurtos keraminės žvaigždutės, mediniai papuošalai, šiaudinės arba nunertos baltos snaigės, angeliukai. Vietoj plastikinių dekoracijų naudojamos pušų šakelės ar natūralūs vainikai. Tai rodo, kad šiuolaikiniai kalėdiniai papuošalai vis labiau suartėja su senosiomis tradicijomis.

Nors dekoravimo būdai nuolat kinta, pagrindinis tikslas išlieka tas pats – sukurti šventinę atmosferą ir jaukumą šeimai. Šiandien daugelis žmonių derina senus papročius su moderniomis idėjomis: šalia elektrinių girliandų dažnai kabo šiaudiniai angeliukai, o šalia stiklinių žvaigždžių – rankų darbo vainikai. Kalėdos tampa proga sujungti praeitį su dabartimi, išsaugoti tradicijas ir kartu mėgautis naujomis galimybėmis.

Svarbiausia, kad nepritrūktų kūrybiškumo.

Tarp dovanų ir laukimo: kaip nepamiršti tikrosios švenčių prasmės?

Marija Žemaitytė

Artėjant didžiosioms metų šventėms daugelis žmonių pajunta didėjantį laukimą ir džiaugsmą. Tai metas, kai susitinkama su artimaisiais, dalijamasi dovanomis, kuriamas jaukumas, prisimenamos tradicijos ir stiprinami tarpusavio ryšiai. Galimybė pradžiuginti kitą ir patirti bendrystę dažnai suteikia ypatingą laimės jausmą. Tačiau kartu su šiuo džiugesiu neretai ateina ir tam tikros formos įtampa.

Jau spalio viduryje parduotuvėse pasirodo kalėdinės dekoracijos, o internetą bei televiziją užlieja reklamos, raginančios ruoštis šventėms kuo anksčiau, pasinaudoti „geriausiais pasiūlymais“ ir rinktis brangias dovanas artimiesiems. Taip palaipsniui formuojamas įspūdis, kad „tikros“ šventės privalo būti nepriekaištingos, o tinkamam pasiruošimui reikia daug laiko ir finansinių išteklių. Toks intensyvaus ir perdėto ruošimosi įteigimas gali skatinti stresą ir nuovargį dar prieš pačias šventes bei tuo pačiu užgožti tikrąją šio laikotarpio prasmę. Tad siekiant, kad gražiausios metų šventės būtų džiaugsmingos, kyla natūralus klausimas: kaip tai galima padaryti? Kaip atsiriboti nuo perdėto vartotojiškumo ir nepervargti? Ir svarbiausia – kaip nepamiršti tikrosios švenčių prasmės?

Pirmiausia, siekiant sumažinti vartotojiškumą šventiniu laikotarpiu, svarbu suprasti ne tik tam skirtas efektyvias strategijas, bet ir patį vartotojiškumo veikimo principą bei jį skatinančius dalykus. Komercinė aplinka ir socialiniai tinklai nuolat stiprina lyginimosi efektą, jaučiamas spaudimas pirkti daugiau, brangiau ir nuolat atsinaujinti tam, kad šventės atrodytų tokios „tobulos“, kaip vaizduojama reklamose ar kitų namuose. Šis intensyvus poveikis kuria psichologinį diskomfortą. Atrodo, kad atsisakyti vartotojiškumo beveik neįmanoma, nes mus veikia ne tik strategiškai rodomos reklamos, bet ir kiti išoriniai veiksniai – nuolaidos, kurios dažnai taikomos ką tik parduotuvėse pasirodžiusioms kalėdinėms dekoracijoms, dovanoms ar advento kalendoriams, kuria iliuziją, kad nepirkti yra neracionalu, o šių prekių įsigijimas „pagerins švenčių kokybę už labai palankią kainą“. Be išorinio spaudimo bei reklamų, žmones šiuo laikotarpiu skatina ir šiltas, visiškai natūralus vidinis noras artimuosius pradžiuginti kuo geresnėmis dovanomis. Vis dėlto, nors ši paskata yra žmogiška ir suprantama, dažnu atveju gali būti sudėtinga platų artimų žmonių ratą aprūpinti personalizuotomis, širdžiai artimomis dovanomis, nes tam reikia tiek laiko, tiek finansinių išteklių.

Tyrimai šia tema taip pat rodo, kad pernelyg didelis materialinių dalykų akcentavimas gali sumažinti tikrąjį emocinį pasitenkinimą, kas yra ypatingai svarbu šventiniu laikotarpiu. Nors namų puošimas ir dovanų pirkimas iš esmės yra teigiami ir džiaugsmingi procesai, dėmesys neretai nukrypsta į pačią prekę, o ne į santykį, bendrystę ar jaukumo kūrimą. Tokia aplinka natūraliai gali skatinti šventes vertinti per materialinių dalykų prizmę ir palaipsniui pamiršti tikrąją jų prasmę.

Taigi, norint, kad šventės išliktų prasmingos, ir siekiant mažinti vartotojiškumą, svarbu sąmoningai fokusuotis į potyrius, o ne į daiktus. Siekti to padeda sąmoningas planavimas – apgalvotai paskirstant finansinius ir laiko išteklius, skirtus šventiniam pasiruošimui, galima ne tik sutaupyti, bet ir labiau vertinti patį šventinį laikotarpį. Pabrėžiant potyrius, tokius kaip maisto gaminimas prieš šventes kartu, rankų darbo kalėdinės dekoracijos bei buvimas su artimaisiais, skatinamas pasimėgavimas šventėmis ir natūraliai nukreipiama dėmesį nuo materialinių aspektų.

Atsakomybės ir dovanų pasidalijimas taip pat reikšmingai gali sumažinti emocinę naštą. Vietoje dovanėlių pirkimo kiekvienam atskirai, galima surengti dovanų mainus „burtų traukimo“ principu (pavyzdžiui, „Slaptas Kalėdų Senelis“). Išsitraukus žmogaus vardą gruodžio pradžioje ir išlaikius paslaptį iki švenčių, kiekvienas ne tik gauna personalizuotą dovaną, tačiau suveikia ir paslaptingumo elementas, kuris

Kūčių stalas prisimenant tradicijas: dvylika patiekalų, nevartojant mėsos ir pieno produktų (taip pat kai kuriose vietovėse Kūčių vakarienės metu nenaudojami peiliai)

sustiprina laukimo jausmą. Tokiu būdu ne tik sumažėja finansinis ir emocinis spaudimas, bet ir padidėja įsitraukimas, o dėmesys išlieka sutelktas į svarbias švenčių vertybes – nuoširdžią bendrystę, kartu praleistą laiką ir mažus, bet prasmingus gestus.

Siekiant išvengti emocinio perdegimo ir nuovargio prieš šventes, kritiškai svarbu atsigręžti į save, reflektuoti savo būseną ir nepamiršti, kad šventės turi teikti laimę. Jų prasmė glūdi ne tik pasiruošimo procese, bet ir pačiame laukime – advente. Vis dėlto socialinė aplinka, skatindama anksčiau aptartą vartotojiškumą, nejučia provokuoja ir skubėjimą bei intensyvų šventinį pasiruošimą. Matydami kitų tempą, žmonės prisitaiko ir patys pradeda skubėti. Toks nuolatinis intensyvumas gali sukelti rimtą išsekimą ir sumažinti laimingumo pojūtį dar švenčių laukimo laikotarpiu. Per daug dėmesio smulkmenoms, noras kontroliuoti kiekvieną pasiruošimo detalę ir baimė nuvilti artimuosius dažnai atima jėgas dar gerokai iki Kūčių ar šv. Kalėdų. Tokiu atveju šventės, pasitiktos su dideliu nuovargiu, gali nebūti tokios emociškai turtingos ir prasmingos kaip šventės, pasitiktos paprasčiau, tačiau be spaudimo. Todėl, siekiant išvengti šventinio išsekimo, būtina sąmoningai keisti požiūrį į pasiruošimą ir daugiau dėmesio skirti savo vidinei būsenai.

Pagrindinis raktas į tai yra sąmoningas energijos taupymas ir potyrių fiksavimas. Dažnai, vedami pareigos jausmo, žmonės pamiršta paklausti savęs: „Ką aš dabar jaučiu?“ bei „Ar tikrai šiuo metu turiu tam jėgų?“ Jei atsakymai signalizuoja apie nuovargį, labai svarbu nepamiršti savęs ir leisti sau atsikvėpti, pavyzdžiui, išeiti pasivaikščioti, pailsėti ar pažiūrėti mėgstamą filmą. Šios trumpos pertraukėlės yra labai reikšmingos, tad pajutus išsekimą svarbu leisti sau sustoti ir ruošos darbų imtis vėliau, kai tam bus daugiau vidinių resursų. Taip pat itin svarbu išmokti teikti prioritetą ir atsisakyti neesminių dalykų, pavyzdžiui, apsvarstyti, kad galbūt šventėms užteks mažiau patiekalų, o dekoracija galbūt gali būti ir paprastesnė. Tokie sprendimai leidžia išsaugoti energiją ir pamatyti pasiruošimą kaip prasmingą, džiaugsmingą procesą, o ne kaip stresą keliančią pareigą. Tai padeda užtikrinti švenčių pasitikimą pailsėjus, o jų laukimą vertinant per „čia-ir-dabar“ kylančius jaukius jausmus.

Šios strategijos yra svarbios, tačiau jos nėra vienintelės, padedančios iš tikrųjų mėgautis šventėmis ir atskleisti jų tikrąją prasmę. Juk švenčių esmė slypi ne materialiniuose dalykuose, ne „tobuloje“ idėjoje ar dovanų kiekyje, bet gebėjime būti kartu, stabtelėti, prisiminti tradicijas ir išgyventi laukimą. Advento laikotarpis kviečia ne tik aktyviai ruoštis, bet ir nurimti, atsigręžti į save, į kitą žmogų, į tikėjimą ir viltį, kuri tyliai auga kiekvienos dienos laukime. Tai metas, kai žmogus kviečiamas ne skubėti, bet išgirsti savo širdį ir leisti joje įsižiebti ramybei.

Jėzaus Kristaus gimimo laukimas neturi tapti triukšmingu išoriniu įvykiu ar dar vienu punktu darbų sąraše – tai greičiau tylus, gilus vidinis procesas: širdies pasiruošimas, lydimas dėkingumo, šviesos ir tikėjimo. Šis laukimas, kuris moko kantrybės, paprastumo ir atjautos, leidžia prisiminti, kad Dievas ateina ne per šurmulį, o per tylą, artumą ir meilę.

Tad tikroji šventinė prasmė atsiskleidžia per paprastus dalykus: bendrą vakarą prie stalo, tylią žvakės šviesą, nuoširdų pokalbį, buvimą kartu be skubėjimo. Kai leidžiame sau išgyventi laukimą, o ne jį „užpildyti“ darbais ir pirkiniais, šventės ima teikti gilesnį emocinį pasitenkinimą. Tokia vidinė ramybė ir prasmės pajautimas kuria ne trumpalaikį džiaugsmą, o ilgalaikį šilumos ir pilnatvės jausmą. Būtent per mažus, tylius išgyvenimus, per artumą, bendrystę ir tikėjimo šviesą šventės tampa ne vartojimo projektu, o gyvu, prasmingu gyvenimo patyrimu.

Liongino Baliukevičiaus-Dzūko 100-osios gimimo metinės

„AUŠROS“ INF.

2025 metais minimos vieno ryškiausių Lietuvos laisvės kovų dalyvių – partizano Liongino Baliukevičiaus-Dzūko – 100-osios gimimo metinės. Ši sukaktis yra proga prisiminti jį, jo pasiaukojimą ir indėlį į Lietuvos kovą už laisvę.

Lionginas Baliukevičius gimė 1925-aisiais. Antrosios sovietinės okupacijos metais jis apsisprendė dalyvauti ginkluotame pasipriešinime ir tapo Lietuvos partizaninio karo dalyviu. Veikdamas Dzūkijoje, pasirinko slapyvardį Dzūkas, kuriuo tapo plačiai žinomas Lietuvos rezistencijos istorijoje.

Iš www.vle.lt

Lionginas Baliukevičius-Dzūkas

Buvo ne tik partizanas, bet ir vienas iš intelektualiausių laisvės kovotojų. Dar prieš išeidamas partizanauti buvo įstojęs į Vytauto Didžiojo universiteto Medicinos fakultetą. Pasižymėjo plačiu akiračiu, patriotinėmis vertybėmis ir gebėjimu analizuoti politinę bei moralinę to meto situaciją. Ypatingą istorinę vertę turi jo dienoraštis, kur atvirai ir jautriai aprašyta partizanų kasdienybė, jų viltys, abejonės ir pasiryžimas kovoti už nepriklausomą Lietuvą. Šie tekstai šiandien laikomi vienu svarbiausių autentiškų partizaninio karo liudijimų.

Lionginas Baliukevičius-Dzūkas žuvo 1950 metais, būdamas vos 25-erių, tačiau jo gyvenimas tapo ryškiu drąsos, pasiaukojimo ir ištikimybės Tėvynei simboliu. Jo atminimas gyvas Lietuvos istorinėje atmintyje, švietime ir kultūroje, o rašytinis palikimas padeda geriau suprasti partizanų kovos prasmę ir kainą.

Minint 100-ąsias Liongino Baliukevičiaus gimimo metines, pagerbiama ne tik viena asmenybė, bet ir visa karta žmonių, kurie sunkiausiomis aplinkybėmis stojo ginti Lietuvos laisvės ir orumo. „Aušroje“ pateikiame jo dienoraščio ištrauką apie tai, kaip partizanai po žeme šventė Kūčias, Kalėdas ir Naujuosius Metus.

IŠ PARTIZANO DZŪKO DIENORAŠČIO

Gruodžio mėn. 24 d.

Šiandien su Guoba papuošėm bunkerį. Kalėdoms ruošiamasi ir po žeme! Ar nekeista?..

Bandžiau klausytis radijo. Berlynas kalba apie Kalėdas, iš Suomijos vaikų valandėlė, o iš Maskvos – skaičiai, pūdai, soclenktynės... Ir taip per ištisus metus – 30 su viršum metų!.. Visą laiką melas, šlykšti apgavystė. Tave migdo pasakom apie rojų, laimę, džiaugsmą, o čia, žemėje, sukūrė tokį pragarą...

Aš tiesiog negaliu įsivaizduoti, kam gi pagaliau skiriama bolševikų spauda. Juk jos niekas neskaito, o jeigu ir perskaito, tai vis tiek netiki tuo, kas ten parašyta. Kokie gi tie žmonės, kurie gali tokias nesąmones rašyti? Laikraščiuose – žydinti Lietuva, o iš tikrųjų – plūstanti kraujuose. Nėra žodžių visam tam išreikšti. Na, Stalinas tikras neraliuotas asilas. Visi puslapiai užversti laiškais, pasižadėjimais ir įsipareigojimais jam, „brangiausiam, mylimiausiam...“ Šlykštu skaityti. Aš netikiu, kad komunistų tarpe bent kiek protingesnis žmogus tikėtų šiems svaičiojimams. Stalinas – genijus, korifėjus, tėvas, mokytojas... Stalinas viską žino, jis mokė, jis pasakė tada ir tada taip ir taip, jis numato kelią šimtmečiams pirmyn, jis geriausias karvedys... Kažin ar Tibete ir Indijoje stabai labiau garbinami? Štai kodėl asilas tas Stalinas, kad taip save garbinti leidžia. Na, žinoma, kad jis tik asilas būtų, tai dar

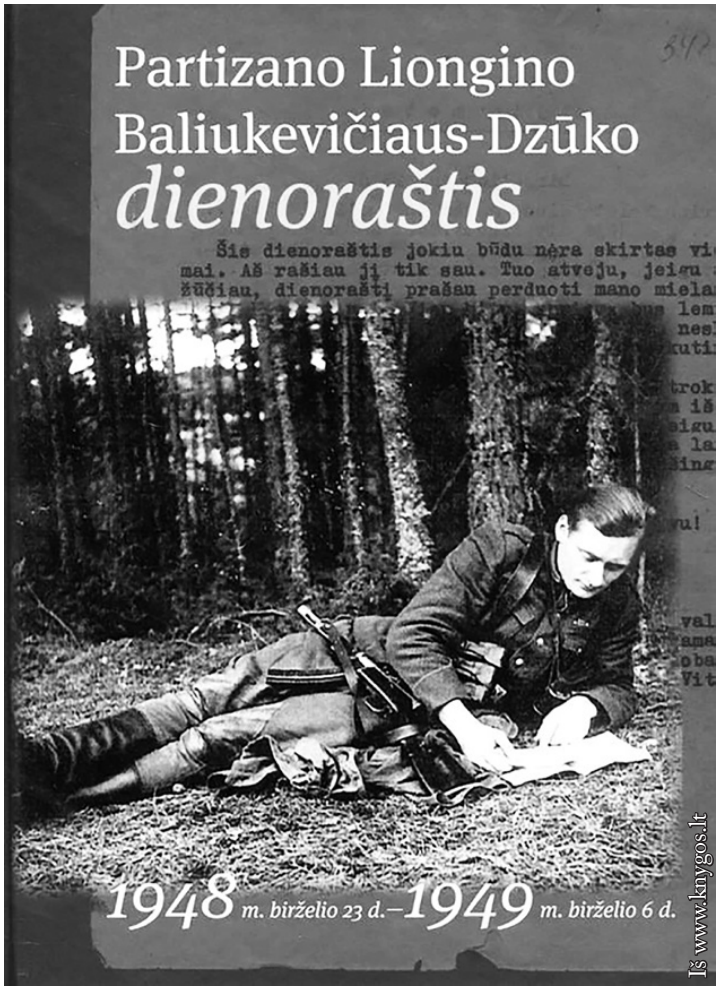

pusė bėdos, bet svarbiausia tai, kad su kvaila prigimtimi neatskiriamai susijęs azijatiškas žiaurumas.

Nieko sau neišsiaiškinau, kas slepiasi Kremliuje! Mane patį juokas ima iš mano „filosofijos“...

5 val. vakaro. Per radiją perduoda Triugve Li ir Evato kalėdinius linkėjimus: „... tik SNO vienintelis pasaulyje taikos ramstis, kuris ir dabar turi padėti išvengti karo...“ Ar ne ironija!

Gruodžio mėn. 25 d.

Vakaras. Guoba su Viesulu išeina alaus parvežti. Pamažu pas mus sueina visi „žaibukai“ (Vanagas, Žilvitis, Viesulas) su savo „gaspadoriumi“. Klausomės radijo. Iš visų pusių skamba kalėdinės dainos. Perduoda Anglijos karaliaus, popiežiaus, Trumeno ir kt. kalėdinius sveikinimus. Muzika, dainos... Tenai atgijo gyvenimas. Mūsų bunkeryje, po žeme, vienuolika vyrų susirinko praleisti Kalėdų. Kurgi tos Kalėdos dingo, kada viešpatauja šiluma ir jauki ramybė? Kalėdos po žeme!.. Rašau šias eilutes ir drebu iš šalčio.

Negalėčiau pasakyti, kad mūsų nuotaika būtų kalėdinė. Ji – dirbtinė. Visi susimąstę, tik retkarčiais pajuokauja...

Pagaliau Viesulas ir Guoba atveža du bidonus alaus. Apie 2 val. visi išsiskirsto. Sugulam ir mes. Šiandien mano nuotaika žemiau nulio. Aš vėl pradedu įsitikinti, kad ateinančiais 1949 metais vėl nieko nebus. „Prieš bolševizmą reikia pastatyti naują gyvenimą Vakarų valstybėse, paremtą visuotiniu gerbūviu, kuris būtų lyg magnetas, kuris palengva pritrauks ir Rytų valstybes“, taip maždaug skamba Vakarų diplomatų žodžiai. Taigi jie ten dar pirma kurs naują gyvenimą. Kiek tai truks, nežinia. Galbūt penkerius metus, o galimas dalykas, kad dešimt ir daugiau metų. Sakysim, kad penkerius metus. Kažin ar liks kas nors iš Lietuvos po penkerių metų? Liūdna, pasiutusiai liūdna, kai pagalvoji, kad mes visi esam kaip tie nuteistieji myriop, kurie skaičiuoja savo gyvenimo paskutines valandas ir minutes. Gyvenimo laikrodžio rodyklė slenka vis lėčiau ir lėčiau. Mes dirbam ir kovojam...

1949 METAI
„Neklausk, kam skambina varpai – Jie skambina tau...“

Sausio mėn. 1 d.

Nauji metai. 1 val. 40 min. Naktis. Bunkeryje tik aš ir Vieversys. Vieversys miega, aš klausausi radijo. Neseniai perdavė Naujųjų metų linkėjimus. Kažin ką atneš šitie metai?..

Bunkeryje šalta, ir negaliu susikaupti ir ruošti „Laisvės Varpui“ žinių. Miegoti nenoriu. Laukiu Guobos su Vilnim. Jie bent kavos išvirs.

Aš vis jaudinuosi, kad mūsų per mažai nudirbta. Svarbiausia tušo nėra. Galėtume bent propagandos pavaryti.

Aš nesuprantu, kas yra su manimi. Vis dažniau pasitaiko tokie momentai, kada aš nieko negaliu daryti. Net skaityti negaliu. Štai dabar tiesiog prievarta rašau į dienoraštį šias eilutes. Tačiau būna tokių kūrybinių valandėlių, kada aš su pakilimu rašau, dirbu...

Prisiminiau vieną dalyką. Per radiją girdėjau, kad Anglijos žemuosiuose rūmuose užsienio politikos klausimais debatų metu pasmerkė Franko „Mėlynąją diviziją“, kuri kovojo prieš bolševizmą. Ar nekeista? Pasmerkė, kad kovojo su bolševizmu. Na, ir politika! Bijojosi vokiečių, tai dabar tikrai gavo gerą velnią. Įdomu, kaip su juo tvarkysis?..

Sausio mėn. 14 d.

Pagaliau atvyko ir „įpėdinis“ Kariūnas. Jis turėjo ilgai „stovėti“ – laukti. Pas Biliūną prabuvo ilgiau savaitės laiko, mat, žuvus Banadui, negalėjo toliau vykti.

Po kelių dienų atsirado ir Kapsas. Jis, pasirodo, pametė lapelį su užšifruotom pavardėm ir susitikimo data, ir dabar atmovė vienas...

Gerokai pasiilgau Vanago. Aš su juo buvau geriau įsitraukęs į darbą negu su kuo kitu, ir vienas kitą gerai žinojom. Su Kariūnu kol kas dar nesiėmėm jokio darbo. Na, bet šiandien pradėsim tvarkytis su apdovanojimais.

„Aušros“ 65-ojo jubiliejaus proga

MRF MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Iš vaikystės atsimenu, kad namuose visados buvo prenumeruojama ir skaitoma „Aušra“. Šį leidinį užsakydavome ir giminėms į Lietuvą, ir išvykusiems gyventi į Lenkijos gilumą. Tai žurnalas, jungiantis visus šio krašto žmones, tai tribūna, kur kiekvienas Lenkijos lietuvis turi galimybę išsakyti savo nuomonę, papasakoti apie savo pasiekimus ar atliktus darbus, pasidalinti savo šeimos istorija. Tai taip pat tam tikra prasme mūsų krašto kronika, fiksuojanti lietuvių bendruomenės kultūrinius, švietimo įvykius.

Šiandienos „Aušros“ funkcijos yra kelios. Pagrindinę jų nusako Lenkijos vidaus reikalų ir administracijos ministerija, skirdama dotaciją – tai lietuvių tautinės mažumos tapatybės išsaugojimas. Kitos: pasakoti apie mūsų, Lenkijos lietuvių, gyvenimą, jį atspindėti, parodyti mūsų krašto unikalumą per paprastų žmonių gyvenimą, sekti Lietuvos politinius ir visuomeninius įvykius, gilintis į istorijos klausimus, dažniausiai susijusius su mūsų kraštu, nors taip pat nevengiame pristatyti ir žymesnių ar įdomesnių Lietuvos istorinių asmenybių.

Vienas svarbesnių „Aušros“ uždavinių – išsakyti lietuvių bendruomenės poziciją su jos gyvenimu susijusiais klausimais, stebėti ir išsakyti mūsų nuomonę Lenkijos ir Lietuvos bei lenkų ir lietuvių santykių klausimu, taip pat informuoti apie mūsų, kaip tautinės mažumos statusą turinčios bendruomenės, teises ir jas ginti.

Turėti savo leidinį gimtąja kalba labai svarbu. Ypač dabar, kai taip lengvai sukuriama ir platinama dezinformacija.

Ypač svarbu, kad mūsų leidinį kuriame mes visi. Tik tokiu būdu galime plačiai ir išsamiai papasakoti apie įvykius ar atskleisti įvairias nuomones. Todėl visados raginu rašyti „Aušrai“. Ir dėkoju tiems, kurie

Iš „Aušros“ redakcijos archyvo

Punsko Kovo 11-osios lietuvių licėjaus choras „Pašešupiai“ (vadovas D. Pavilonis, koncertmeisteris R. Martinkėnas)

Padėka „Aušros“ kūrėjams

ar paprašyti, ar savo iniciatyva rašo mūsų leidiniui. Tai: Janina Macukonienė, Algimantas Katilius, Vytautas Pečiulis, Genutė Pakutkienė, kun. Kęstutis Žemaitis, Bronius Makauskas, Asta Pečiulienė, Nastutė Sidarienė, Onutė Vaznelienė, Darius Vilimas, Simona Viltrakytė, Vaiva Vaicekauskaitė, Dalia Astrauskienė, Vida Jolanta Stankevičienė, Dalia Makauskienė, Vida Uzdilienė, Birutė Vaičiulienė, Lilija Valatkienė, Aldona Vaicekauskienė, Agnė Karčiauskaitė-Jankauskienė, Onutė Virbylienė. Labai ačiū.

Ačiū Punsko valsčiaus viršaičiui Vytautui Liškauskui už patalpas Punsko valsčiaus įstaigoje.

Kuriant „Aušrą“, labai svarbus bendradarbiavimas pačioje redakcijoje. Ir nors šiais laikais darbo pobūdis pasikeitęs: mažai kada susitinkame redakcijoje, o daugiausiai dirbame iš namų, tačiau būtini tiek pasitikėjimas, tiek geranoriškumas, tiek punktualumas. Labai nuoširdžiai dėkoju savo bendradarbėms: Birutei Burdinaitei-Ołów – „Aušros“ kalbos tvarkytojai, už jos darbštumą, profesionalumą, nuoširdumą, Aldutei Jonušonytei, kuri maketuoja „Aušrą“, už lankstumą, geranoriškumą, profesionalumą. Ačiū korespondentėms Boženai Bobinienei ir Rasai Žukauskienei už punktualumą ir sumanumą, taip pat šiuo metu sūnelį auginančiai, bet greitai sugrįšiančiai į redakciją Jurgitai Batvinskienei už kūrybiškumą. Dėkoju Alicijai Krakauskienei už „Aušros“ prenumeratos rinkimo organizavimą.

Nuoširdžiai ačiū visiems, kurie prisideda renkant prenumeratą. Tai ir jau minėti Punsko Kovo 11-osios licėjaus mokiniai bei bendradarbės iš Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos Danutė Valukonytė ir Janina Macukonienė.

Jei ir nepavyko išvardyti visų, kurie kuriame šiandienos „Aušrą“, atleiskite, tačiau žiūrėkime į šį leidinį kaip į mūsų visų bendrą kūdikį ir kurkime jį. Neabejoju, kad tai liks ateities kartoms kaip šio krašto lietuvių palikimas, bet kartu ir paminklas čia gyvenusiems.

Sveikinimai „Aušros“ redakcijai 65-ojo jubiliejaus proga

Mieli žurnalo „Aušra“ kūrėjai, skaitytojai ir rėmėjai,

nuoširdžiai sveikinu Jus Lenkijos lietuvių žurnalo „Aušra“ 65-erių metų sukakties proga!

Dėkoju žurnalo „Aušra“ redaktorei Irenai Vilimienei ir korespondentams už nenuilstamą ilgametį darbą rengiant šį leidinį. Kiekvienas „Aušros“ numeris – Jūsų kūrybiškumo, bendruomeniškumo ir tautinės dvasios liudijimas.

Žurnalo „Aušra“ istorija – tai laisvo žodžio ir mūsų tautos istorijos atspindys. Jis visada puoselėjo pagarbą Lietuvos istorijai ir kultūrai, vykdė švietėjišką veiklą ir garsino Lietuvos vardą. Šiuolaikinio pasaulio geopolitinių iššūkių laikais „Aušra“ tęsia savo ypatingą misiją, stiprindama mūsų dvasios vienybę ir prisidėdama prie mūsų visų pastangų atlaikyti šiuos išbandymus.

Linkiu, kad žurnalas „Aušra“ išliktų tvirtu vienybės simboliu, o ši garbinga sukaktis suteiktų įkvėpimo naujai kūrybai, atneštų originalių idėjų ir dar labiau išplėstų Jūsų skaitytojų ratą.

Pagarbiai
Kęstutis Budrys

* * *

Lenkijos lietuvių dvisavaitinio žurnalo „Aušra“ redakcijai

Nuoširdžiai sveikinu Jus garbingo 65 metų jubiliejaus proga.

„Aušra“ – tai ne tik leidinys. Tai gyvas žodis ir ryšys, jungiantis lietuvius, puoselėjantis mūsų kalbą, kultūrą ir bendrystę. Jūsų darbas – tai šviesa, padedanti išsaugoti lietuvišką žodį ir tautiečių, gyvenančių už Lietuvos ribų, ryšį su Tėvyne.

Nuoširdžiai dėkoju žurnalo „Aušra“ redaktorei Irenai Vilimienei, korespondentams ir visiems darbuotojams už Jūsų atsidavimą, kūrybiškumą ir nuoseklų darbą. Tegul ši sukaktis tampa įkvėpimu naujiems sumanymams, o „Aušra“ ir toliau skleidžia šilumą, telkia bendruomenę ir primena, kad Lietuva gyva mūsų širdyse.

Linkiu Jums kūrybinės energijos, ištikimų skaitytojų ir daug gražių akimirkų kartu!

Ambasadorius
Valdemaras Sarapinas

Laikraštis kaip tapatybės saugotojas: „Aušrai“ – 65

ONUTĖ VAZNELIENĖ

Yra daug pasakyta apie istorijos svarbą, jos reikšmę ir įtaką dabarčiai. Sava istorija – tai ne vien praeities šaknų pažinimas ar esmių patyrimas. Jos žinojimas – tarsi imunitetas, suaktyvėjantis kritiniais momentais. Gyvename įtemptoje informacinėje erdvėje, kurioje istorijos poveikis išlieka itin stiprus, o jos svarba ypač išryškėja ribinėmis situacijomis. Istorija gali tapti ir ginklu, ir savotišku priešnuodžiu. Todėl tyrinėdami ją privalome būti savikritiški, labai atsargūs ir patikėti specialistams vertinimo teisę, nes praeities faktus nesunku panaudoti siekiant supriešinti ar sukelti informacinį chaosą. Istorinės atminties inžinerija vyksta nuolat.

Tautinio identiteto ieškojimas ir stiprinimas vyksta per istoriją, folklorą ir kalbą. Tai tarsi raktai, kuriais galime atrakinti tautos kodus. Kalbos vartojimas viešajame gyvenime yra vienas svarbiausių tautos išlikimą lemiančių veiksnių – jis sąlygoja tautos „būti ar nebūti“. Todėl ypač svarbūs švietimas, spauda ir kultūra.

Tautos patriarcho Jono Basanavičiaus ir kitų Lietuvos mylėtojų leidžiama „Aušra“ pažadino tautos klodus ir padėjo pagrindą moderniai lietuvių tautai, kuri ėmė aiškiai atskirti save nuo kitų tautų įtakų. Neatsitiktinai ir 1960 m. Lenkijoje pradėtas leisti laikraštis buvo pavadintas „Aušra“.

Pokario laikotarpiu Lenkija, įgyvendindama vienatautės valstybės viziją, nepalaikė tautinių mažumų pastangų išsaugoti savo tapatybę. Pagal komunistinę propagandą, nacionalizmas ir tautiniai nesutarimai esą būdingi tik kapitalistinėms visuomenėms, todėl ryškus tautinio tapatumo demonstravimas tapo nepageidaujama saviraiškos forma net tarp pačių lenkų. Vėliau kova su vadinamuoju dešiniųjų „nacionalistiniu nukrypimu“ dar labiau diskreditavo vienatautės Lenkijos idėją, paversdama ją nebeaktualia. Žmogaus vertė buvo matuojama tuo, kiek jis priima ir remia socialistinę santvarką, o taikiniais tapo visi, kurie atsisakė paklusti naujajai politinei tvarkai. Didžiausio pripažinimo sulaukė tie, kurie ištikimai tarnavo komunizmui – tačiau tik tol, kol nedemonstravo savo tautinės kilmės.

Po Gomulkos (Gomułka) „atlydžio“ padėtis pamažu keitėsi. Tam tikrų permainų buvo ir anksčiau: 1950 m. oficialiai konstatuota, kad Lenkijoje gyvena ir kitų tautybių piliečiai; 1951 m. Ožkiniuose surengtas pirmasis kultūrinis renginys; 1952 m. Miedzišine suorganizuoti lietuvių kalbos mokytojų kursai, remiami Švietimo ministerijos; 1953 m. Suvalkų bendrojo lavinimo licėjuje įsteigta lietuviška klasė, o 1956 m. Punske pradėjo veikti licėjus lietuvių dėstomąja kalba. Tais pačiais metais Punske atidaryti kultūros namai, kuriuose lapkritį įvyko pirmasis Lenkijos lietuvių draugijos organizacinio komiteto posėdis. Jame dalyvavo Juozas Maksimavičius, Jonas Stoskeliūnas, Juozas Vaina, Viktoras Jankauskas, Antanas Judickas, Antanas Moliušis, Jonas Šliaužys, Vincas Valinčius ir kiti. Draugijos įstatus parengė dr. Bronius Mickevičius ir pateikė juos patvirtinti Lenkijos vidaus reikalų ministerijai. Spaudoje paskelbta informacija paskatino telktis lietuvius Varšuvoje, Ščecine, Gdanske, Slupske, Vroclave ir Lodzėje.

1957 m. kovo 30 d. Punsko sinagogoje įvyko Lietuvių visuomeninės kultūros draugijos (LVKD) suvažiavimas. Dalyvavo 112 delegatų iš 121 išrinkto (94 iš Seinų ir Suvalkų apskričių bei 18 iš Vidurio ir Vakarų Lenkijos), svečiai ir visi, kuriems rūpėjo tautinės tapatybės išsaugojimas. Salė, kurioje vyko suvažiavimas, buvo sausakimša. Posėdžius atidarė Jonas Stoskeliūnas. Pagal tuomet visuotinai galiojusį ritualą jis deklaravo, kad lietuviai gyventojai „įsijungia į visos tautos kovą už socializmo statybą naujoje Lenkijos tikrovėje“. Tai buvo kaina, mokėta už galimybę egzistuoti. Suvažiavimo pirmininko pareigos patikėtos Juozui Maksimavičiui.

Diskusijose buvo keliamos gyvybiškiausios lietuvių bendruomenės problemos. Visi sutiko, kad svarbiausias klausimas – Lietuvių visuomeninės kultūros draugijos įkūrimas. Stoskeliūnas aptarė švietimo reikalus. Jis pasisakė už naujų mokyklų lietuvių mokomąja kalba steigimą, lietuvių vidurinės mokyklos pastato statybą Punske. Delegatai pabrėžė būtinybę rūpintis liaudies kūryba, propaguoti lietuvių kultūrą.

Jau tada nuspręsta leisti lietuvišką

Pranešimą skaito Onutė Vaznelienė

laikraštį. Vincas Valinčius reikalavo sureguliuoti religinius reikalus: pakeisti Punsko kleboną, grąžinti pamokslus lietuvių kalba Seinuose, išleisti lietuvišką maldyną. Jis taip pat priminė apie lietuvius, kuriuos vokiečiai karo metu iš Suvalkijos iškeldino į Lietuvą.

Tuo tarpu Juozas Jakimavičius iškėlė klausimą dėl lietuvių, kurie ketvirtojo ir penktojo dešimtmečių sandūroje buvo iškeldinti iš pasienio zonos į vakarų žemes, grąžinimo. Jis reikalavo, kad draugija šį klausimą spręstų pirmiausia. Delegatai taip pat atkreipė dėmesį į netinkamą partijos politiką Punske. Jie kaltino vietos partijos aktyvą kurstant lietuvių ir lenkų gyventojų tarpusavio antagonizmus.

Minėti dalykai vyko 1957 m. kovo mėnesį, dar nepraėjus nė metams nuo birželio protestų Poznanėje, kurie tapo tikru lūžio tašku ir tiesiogiai paskatino vadinamąjį Lenkijos politinį atlydį. Poznanės birželis suveikė kaip stiprus impulsas, atvėręs kelią trumpam, bet reikšmingam liberalizacijos laikotarpiui, palietusiam ir mūsų kraštą. Žvelgiant iš šiandienos perspektyvos, sunku nepastebėti, kokį ryžtą, atkaklumą ir drąsą tuomet demonstravo pirmojo LVKD suvažiavimo dalyviai – žmonės, suvokę, kad atėjo metas garsiai tarti žodį, kurio jau niekas negalėjo ištrinti ar paneigti. Tačiau už šią drąsą jie sumokėjo savo kainą. Minint 15-ąsias LVKD metines „Aušroje“ šias akimirkas prisimenama taip: „Į Punską plaukte plaukia visais keliais žmonės. Kas pėsčias, kas važiuotas. Nuo ankstyvo ryto miestelyje didelis judėjimas. Daugelio akyse suspindi džiaugsmo ašara. Visi kažkaip ypatingai susijaudinę. Ta diena kiekvienam dalyviui paliko neišblėstantį vaizdą.“

Suvažiavime dalyvavę „svečiai“ iš Varšuvos ir vaivadijos – Janina Cieslikovska (Janina Cieślikowska) iš LJDP CK, VRM atstovas Henrikas Kendzierskis (Henryk Kędzierski), Vaivadijos komiteto Tautinių reikalų komisijos pirmininkas Janas Sienkievičius (Jan Sienkiewicz), taip pat Kultūros ir meno ministerijos, Nacionalinės tarybos prezidiumo bei apskričių valdžios pareigūnai – greitai suprato, kad jų akyse formuojasi rimtas, sunkiai kontroliuojamas lietuvių judėjimas. Šis judėjimas, paliktas natūraliai raidai, galėjo įgauti bruožų, kurių valdžia visiškai nenorėjo matyti. Saugumas paprastai pražiūrėjo. Drąsiai išsakyti suvažiavimo tikslai, tarp jų ir itin aiškus teiginys: „Svarbiausias lietuvių draugijos uždavinys yra kova už laisvą ir nepriklausomą Lietuvą“, sužadino stiprią valdžios reakciją. Prasidėjo pastangos pakeisti pirmąją LVKD valdybą paklusnesniais asmenimis, draugiją paverčiant ne savarankišku kultūriniu sambūriu, o patogiu partijos įrankiu.

Naujosios politikos kryptį turėjo įtvirtinti 1957 m. sausį įkurta Lenkijos jungtinės darbininkų partijos CK Tautybių komisija. Nors formaliai jos pirmininku tapo LJDP CK sekretorius Vitoldas Jarosinskis (Witold Jarosiński), realiai vadovavo kasdieniam darbui LJDP CK narys Aleksandras Slavas (Aleksander Sław). Komisijos sudėtyje buvo ukrainiečių, baltarusių ir žydų mažumų atstovai, iš viso dvylika narių, tačiau tarp jų neatsirado vietos lietuvių atstovui. Oficialiai skelbta, kad ši komisija sudaroma „siekiant parengti ir suformuoti LJDP CK poziciją pagrindiniais klausimais, susijusiais su tautinėmis mažumomis, ir suteikti politinę pagalbą institucijoms, organizacijoms ir tautinių mažumų kultūros draugijoms, vykdant partijos liniją“. Tačiau iš esmės ji tapo priemone griežčiau prižiūrėti aktyvesnius tautinių bendruomenių judėjimus ir riboti jų nepriklausomumą.

Politikos mažumų atžvilgiu kryptis paliko vis mažiau vietos iliuzijoms. Valdžia iš tautinių draugijų reikalavo besąlygiško paklusnumo. Valstybė prisiėmė mažumų organizacijų veiklos kontrolierės vaidmenį. 1957 m. spalio viduryje įvyko bendras Lenkijos jungtinės darbininkų partijos CK Tautybių komisijos bei Kultūros ir meno ministerijos, Švietimo ministerijos, Kaimo jaunimo sąjungos, Visuotinės žinių draugijos,

Lenkijos–TSRS draugystės draugijos, Moterų lygos, Kareivių draugų lygos, Lenkijos Raudonojo Kryžiaus, liaudies sporto kolektyvų, Pagrindinio kūno kultūros komiteto, Lenkijos turizmo ir kraštotyros draugijos, Kooperatyvų sąjungos „Samopomoc Chłopska“, „Knygų namų“, Lenkijos radijo, Lenkijos kino, Liaudies kūrybos namų, kultūros skyrių vadovų iš susijusių vaivadijų ir tautinių mažumų visuomeninių kultūros draugijų pasitarimas. Pasitarimo organizatoriai siūlė atlikti detalų užduočių paskirstymą atskiroms organizacijoms ir ministerijoms, dirbančioms su mažumomis. Iš centro plaukiančios direktyvos buvo privalomojo pobūdžio. Tinkamai parengtos, partiniais–vyriausybiniais kanalais jos buvo leidžiamos žemyn. Lenkijos radijas pasiūlė regionines laidas mažumų kalbomis. Viskas turėjo būti tiksliai ir iš viršaus suplanuota. Tautinių draugijų savoms iniciatyvoms nebeliko vietos. Be to, iš jų nebuvo laukiama iniciatyvos ir savarankiškumo. Partijos ir valstybės valdžios vaidmuo buvo formuluoti užduotis ir prižiūrėti jų įgyvendinimą, o draugijų vaidmuo – skleisti ir vykdyti iš viršaus perduodamus nurodymus. Įsakyta sustiprinti vadovaujamąjį Lenkijos jungtinės darbininkų partijos („partinių grupių“) vaidmenį tautinėse organizacijose. Disciplinuotas aktyvas turėjo užtikrinti partinio aparato nurodymų vykdymą. Rekomenduota „sudominti tautinių mažumų problematika literatus, mokslininkus, kūrybinį intelektualinį elitą siekiant pakelti kovą su nacionalistinės ir buržuazinės ideologijos atgyvenomis į aukštesnį lygį“. Kiekvienoje srityje iniciatyva turėjo kilti iš LJDP. Pagrindinis tikslas – socializmo idealų įtvirtinimas tautinių mažumų bendruomenėse.

Kaip tik tuomet Lenkijos ir Lietuvos atitinkamos tarnybos, pasitelkusios vietinių gyventojų elementą, surengė provokacijų ir šmeižto kampanijų, kurios pasitarnavo keičiant LVKD vadovybę. Antrajame suvažiavime jau skambėjo tokios frazės: „Liaudies valdžia sudarė visas sąlygas vystyti visų tautų, tarp jų ir lietuvių, kultūrą. Draugija turėjo vadovautis ne siaurais interesais. LJDP vadovauja visam gyvenimui, taigi ir draugijai.“ Kritikuota, kad valdyba vengė partijos, nepopuliarino Tarybų Lietuvos kultūros ir neatsižvelgė į Lenkijos konstituciją bei partijos programą. LJDP CK Tautybių komisijos sekretorius Aleksandras Slavas pabrėžė, kad tautinėms mažumoms sudarytos geros sąlygos puoselėti kultūrą, tačiau jų negali būti tiek, kiek buvo prieškarinėje Lenkijoje, ir kiekvienas pilietis galįs išvykti į „savo tėvynę“.

1959 m. spalio 25 d. buvo „išrinkta“ nauja Centro valdyba ir pirmininkas, o būstinė perkelta iš Punsko į Seinus, nes manyta, kad ten sąlygos bus „palankesnės“. Gilaus socializmo kūrimo laikotarpiu kitaip ir negalėjo būti. Vis dėlto draugijos sąmoningų narių supratimas, atkaklumas ir ūkininkų palaikymas sudarė prielaidas panaudoti ją tautiniam sąmoningumui stiprinti, nepaisant politinio spaudimo.

Mintis leisti lietuvišką laikraštį kilo dar 1957 m. rugpjūtį per LVKD Centro valdybos posėdį. Nuspręsta parengti vienkartinį leidinį „Mūsų kelias“. Vėliau Juozas Vaina, Jonas Stoskeliūnas ir Juozas Maksimavičius kreipėsi į LJDP dėl savaitraščio „Parama“, tačiau atsakymo negavo. Po dar vieno prašymo dėl „Dainavos“ sumanymo partija sutiko svarstyti tik tokiu atveju, jei redakcijoje nebūtų nė vieno lietuvio. Kadangi tai būtų reiškę laikraštį paversti asimiliacijos įrankiu, sumanytojai nesutiko. 1958 m. J. Stoskeliūnas pateikė naują prašymą – dėl leidinio „Aušra“. Šis prašymas buvo patenkintas, nes manyta, kad laikraštis galėtų būti atsvara Vakarų lietuvių spaudai ir padėtų formuoti „tinkamas“ nuostatas Lenkijos lietuvių bendruomenėje. Be to, jis galėjo tapti lapkritį priimtų Lenkijos jungtinės darbininkų partijos CK Tautybių komisijos nurodymų vykdymo įrankiu.

1960 m. rugsėjį Varšuvoje pradėtas leisti laikraštis „Aušra“. Redaktoriumi paskirtas Zigmuntas Stoberskis (Zygmunt Stoberski), anksčiau rašęs „Tarybų Lietuvai“. Pirmajame numeryje skelbta, kad „Aušra“ sieks padėti LVKD „vienyti ir sąmoninti Lenkijos lietuvius, mobilizuoti juos kovai už socializmą“ bei stiprinti ryšius su Tarybų Lietuva. Straipsnių pavadinimai, tokie kaip „Šešiolika metų socializmo keliu“, „Tarybų Lietuvos dvidešimtmetis“, „Lietuva – dainų kraštas“, atitiko ideologinius reikalavimus, o medžiaga dažnai buvo pateikiama iš sovietinės Lietuvos.

1961 m. laikraštyje pasirodė straipsnis lenkų kalba, o vienas Varšuvos skaitytojas pasiūlė įvesti lietuvių kalbos mokymosi skyrių lenkų jaunimui. Tuo pat metu buvo siūloma atsisakyti Basanavičiaus „Aušros“ tradicijų ir pavadinimą pakeisti į „Naująją Aušrą“, teigiant, kad dabartinis pavadinimas nebeatspindi senųjų tradicijų tęstinumo. Tų metų trečiajame numeryje L. Lastausko pasiūlymu pasirodė vaikams skirtas priedas „Aušrelė“.

Varšuvos laikotarpiu (1960–1972) leidinys ėjo nereguliariai, mažais tiražais ir kukliomis sąlygomis. Turinys buvo ideologiškai angažuotas – akcentuota sąjunga su SSRS, gerėjanti Lenkijos lietuvių padėtis bei „draugystė“ su lenkais. Seinų apskrities liaudies tarybos pirmininkas Lazarevičius (Łazarewicz) lietuvius apibūdino kaip „darbščius, ramius ir pozityvius“. Tarp gausybės ideologiškai persmelktų tekstų spausdinamos Vlados Pajaujienės refleksijos po III LVKD suvažiavimo, kuriose ji pabrėžė pagarbos sau ir tautinei kultūrai svarbą bei vienybės būtinybę: „Jei norime, kad kiti mus gerbtų, turime išmokti patys save

Dalis dalyvių LVKD pirmajame suvažiavime 1957 m. kovo 31 d.

gerbti. Turime suprasti savo tautinės kultūros vertę, ją įsisąmoninti, pažindami savo kalbą, istoriją, literatūrą, meną ir visa, kas buvo mūsų tautos perduodama iš kartų į kartas. Mes, lietuviai, savo tautinės kultūros neturime ko gėdintis. Turime savo didelį lobį – nepaprastai gražią, turtingą ir įdomią kalbą, vieną seniausiųjų gyvųjų Europoje. (...) Kiekvienam yra aišku, kad vienas žmogus ar kelių žmonių grupė, ar net organizacija nieko negali nuveikti, jei neparems jų visi nuoširdžiai, vieningai, su pasiaukojimu, nesitikėdami sau kokios nors ypatingos naudos ar pagyrimų. Čia kaip tik ir būtų aukštesniojo kultūrinio lygio požymis."

1971–1972 m. Varšuvos lietuvių inteligentų Broniaus Mickevičiaus ir Rimo Vainos iniciatyva buvo leidžiamos „Varsnos". Šis leidinys kokybiškai skyrėsi nuo „Aušros" – buvo mažiau priklausomas nuo partijos, nagrinėjo istorines, etnografines ir religines temas. Straipsniuose, anot Rimo Vainos, buvo „balansuojama tarp to, kas leista, ir to, kas drausta". Jam rašė ir žinomi lenkų intelektualai, pvz., Ježis Ochmanskis (Jerzy Ochmański). Partijai nepatiko leidinio kryptis, todėl išspausdinus viršelyje kalėdinį paveikslą „Madona su kūdikiu" „Varsnos" buvo sustabdytos. Tais pačiais 1972 m. „Aušros" redakcija perkelta iš Varšuvos į Punską, o vėliau – į Seinus. Tada redaktoriumi tampa Jonas Karčiauskas.

1972 m. „Aušros" 21 nr. LJDP CK pirmasis sekretorius Zdzislavas Kurovskis (Zdzisław Kurowski) nurodė „Aušros" užduotis taip: „Faktas, kad lietuvių kalba leidžiamas laikraštis bus spausdinamas Balstogėje, rodo, kaip aukštai yra vertinami lietuvių gyvenamo regiono ekonominiai ir kultūriniai laimėjimai. Šie laimėjimai iš esmės priklauso geriems ir tvarkingiems ūkininkams, nes jie gerokai prašoka žemdirbystėje vaivadijos ribas. „Aušra" galės skatinti kultūrinius polėkius, padės plačiau išpopuliarinti laimėjimus ir taps tinkama tribūna, kurioje LVKD nariai ir veikėjai galės keistis savo mintimis ir patirtimi. Ji galės sistemingai ir įdomiai supažindinti savo skaitytojus su partijos keliamų užduočių įgyvendinimu tiek visoje Lenkijoje, tiek Balstogės vaivadijoje. Paryškinti „Antrosios Lenkijos" viziją, informuoti apie žymius laimėjimus Tarybų Lietuvos, kuri surado pastovią savo vietą didžioje tarybinių tautų šeimoje, patiriančioje ligi šiol nematytą visuomeninį, ekonominį ir kultūrinį suklestėjimą."

Leidinys „Aušra" 1973 m. tapo ketvirtiniu periodiniu žurnalu, pagerėjo jo poligrafija, o vyr. redaktoriumi paskirtas Eugenijus Petruškevičius. 1974 m. 2 nr. publikuotas programinis straipsnis „Kokios norėtume 'Aušros'", kuriame siūlyta plėsti tematiką ir įvesti naujus skyrius: „Moterų kampelį", rubriką ūkininkams, istorinės atminties skiltį „Pažinkime senovės paminklus" bei literatūros apžvalgų skyrių „Knygų lentyna".

Šiuo laikotarpiu formuojasi nuoseklios teminės „Aušros" rubrikos. Istorijos ir atminties skiltyje primenama apie primirštą prūsų kaimynystę, Punsko ir aplinkinių kaimų istoriją, publikuojami straipsniai apie Dariaus ir Girėno skrydį bei rūpestį dėl paminklo jų žūties vietoje Pščelnike. Pasirodo vertinga publikacija „Senovės lietuvio kario žirgo atgarsiai Punsko dainose", kurioje analizuojami dainose užfiksuoti krašto papročiai. Greta to įsitvirtina kalbos kultūros skyrius, kuriame pristatomos tokios asmenybės kaip Kazys Būga, Motiejus Valančius, Jonas Basanavičius. Minint M. K. Čiurlionio 100-ąsias gimimo metines, spausdinamas tapytojo dukters Danutės Čiurlionytės-Zubovienės specialiai „Aušrai" duotas interviu. Švietimo tematikos rubrika „Švietimo baruose" teikia metodinių patarimų ne tik mokytojams, bet ir tėvams. 1976 m. 2 nr. Juozas Vaina straipsnyje „Iki Punsko vidurinės mokyklos" apžvelgia ne tik švietimo, bet ir viso krašto istoriją. VII LVKD suvažiavimo

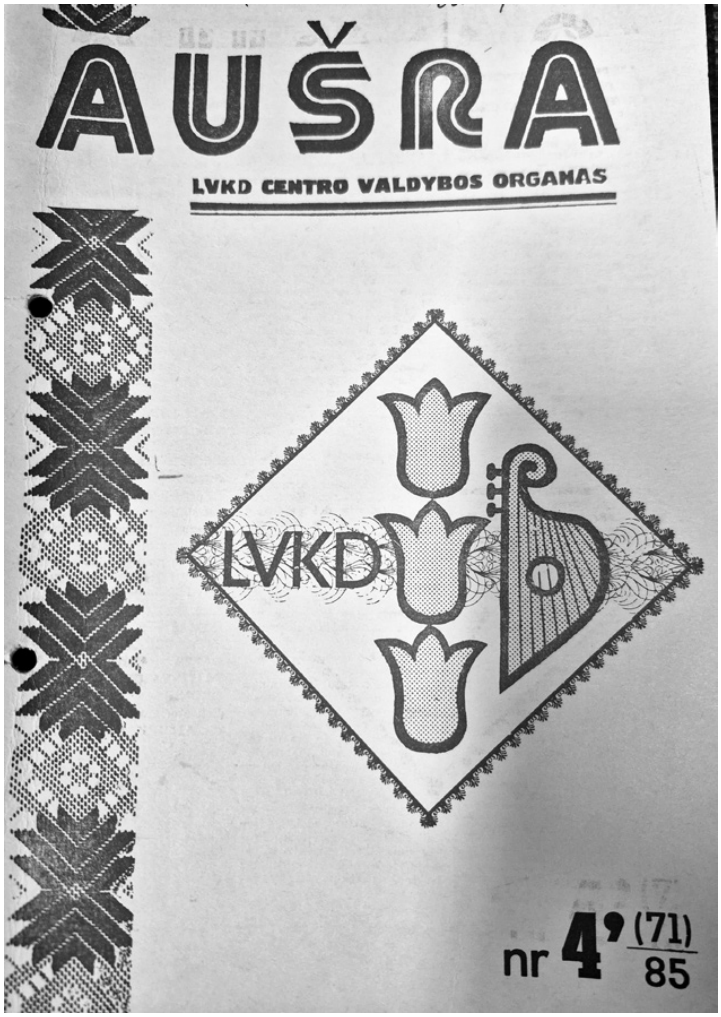

metu iškeliama idėja, kad draugija ir „Aušros“ redakcija bent jau Lenkijoje surastų vietas, kur gyveno ir veikė lietuviai, bei jas įamžintų.

1978 m. 2 nr. pasirodė Jono Stoskeliūno platus straipsnis apie J. Basanavičiaus „Aušrą“. Jis rašė: „Atėjo metas prikelti lietuvių kalbą iš užmiršimo, ir tai padarė nacionalinio sąjūdžio rinktiniai žmonės.“

Šiame etape „Aušros“ turinys pastebimai tampa profesionalesnis: atsiranda analitinio pobūdžio straipsnių, recenzijų, žyminčių leidinio perėjimą nuo vien kultūrinės informacijos sklaidos prie refleksyvesnio, interpretacinio pobūdžio straipsnių.

1980–1989 m. „politinio nubudimo“ laikotarpiu „Aušra“ tampa platforma tautiniam sąmoningumui skatinti: diskutuojama apie švietimo problemas, keliamos kultūrinių teisių temos, akcentuojama dvikalbystė. Redaktorės Valdos Malinauskaitės vadovaujamas leidinys, nors ir ribotai, ryškiai perteikia bendruomenės balsą.

Pokyčiai 1989–1990 m. suteikia „Aušrai“ daugiau laisvės nagrinėti kultūrines teises, dvikalbystę, švietimo iššūkius bei vietos politikos įtaką mažumoms. Nuo 1989 m. vyr. redaktorės pareigas pradeda eiti Alicija Sitarskienė, leidinys tampa mėnesiniu, o nuo 1992 m. – dvisavaitraščiu.

Nuo 1990-ųjų vidurio „Aušra“ tampa brandžiu leidiniu: išsiplečia temos – regiono politinės aktualijos, kultūros paveldo problemos, švietimo politika, diasporos ryšiai su Lietuva. Žurnalas įtvirtina publicistinį stilių, atsiranda tiriamieji reportažai. „Aušra“ ne tik informuoja – ji formuoja bendruomenės nuomonę ir diskusijų standartus, tapdama esminiu lietuvių kultūros ir tapatybės palaikymo instrumentu Lenkijoje.

Nuo 1996 m. „Aušros“ vyriausioji redaktorė yra Irena Gasperavičiūtė-Vilimienė.

„Aušra“ atliko svarbų vaidmenį palaikant lietuvių tapatybę, gimtosios kalbos vartoseną ir kultūrinę savivoką, tapusi pagrindiniu informacijos apie kultūrą ir švietimą kanalu Lenkijos lietuvių bendruomenei. Sąmoningai perėmė Basanavičiaus „Aušros“ simbolinę reikšmę ir idėjinį užtaisą.

Leidinys nuosekliai skelbė tekstus lietuvių kalba, skatindamas ją vartoti viešojoje erdvėje ir ugdydamas kalbinę savimonę. Fiksavo švietimo problemas, dvikalbių užrašų klausimus, kultūros finansavimo, vietos savivaldos veiklos temas. Po 1989 m. padėjo formuluoti bendruomenės reikalavimus ir skleisti juos platesnei visuomenei, prisidėdamas prie tautinių mažumų teisių politikos plėtros. Atliko tarpininko funkciją tarp Lenkijos lietuvių ir Lietuvos. Tai padėjo išlaikyti simbolinę vienybės idėją bei supažindino bendruomenę su šiuolaikiniais Lietuvos kultūros ir visuomeninio gyvenimo procesais. Be naujienų, „Aušra“ skyrė dėmesį vietos istorijos tyrimams, kraštotyrai ir atminimo įamžinimui. Straipsniai apie Seinų krašto parapijas, istorines asmenybes, rezistenciją ir sovietmetį tapo vertingu archyvu, palaikančiu bendruomenės tapatybę.

Taigi „Aušra“ ne tik informavo bendruomenę, bet ir stiprino lietuvių tautinės mažumos savivoką, padėdama išlaikyti kultūrinę tapatybę globalizacijos kontekste.

Šaltiniai

1. „Aušros“ 1960–2025 m. įvairūs numeriai.

2. Draugijos archyve sukaupti dokumentai.

3. B. Makauskas, „Aušros“ vaidmuo Lenkijos lietuvių gyvenime (60 metų sukaktį minint)“, punskas.pl.

4. V. Stravinskienė, „Lenkijos lietuvių bendruomenė 1944–2000 metais“, „Aušros“ leidykla, Punskas, 2004.

5. A. Nevulis, „Lietuvių visuomeninės kultūros draugijos (LVKD) istorija“, „Iš Suvalkų krašto praeities ir dabarties“, „Aušros“ leidykla, Punskas, 1995.

6. K. Tarka, „Litwini w Polsce 1944-1997“, Uniwersytet Opolski, „Studia i monografie“, Opole, 1998.

7. „Mniejszości narodowe i etniczne. Litwini“, red. Lech M. Nijakowski, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa, 2013.

Lenkijos lietuvių draugijos 2025 metų renginiai

LLD inf.

Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administracijos ministerijai (MSWiA), Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijai ir Palenkės vaivadijos maršalkos įstaigai suteikus paramą pagal pateiktas paraiškas, Lenkijos lietuvių draugija (pati arba bendradarbiaudama su kitomis įstaigomis) 2025 m. surengė ne tik kasmetinius renginius.

Balandžio 9 dieną Seinų „Lietuvių namuose“ vyko ***XXXIV vaikų teatrų festivalis „Raganė“***. Pasirodė septyni vaikų teatrai iš mūsų krašto ir du iš Lietuvos. Apie festivalį rašyta „Aušros“ 9 nr. 4–8 psl.

Konkursai:

- Lietuvos geografijos ir istorijos konkursas vyko kovo 21 dieną Seinų „Lietuvių namuose“;
- Dailiojo žodžio konkursas surengtas balandžio 28 dieną Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykloje;
- Lietuvių kalbos konkursas-viktorina IV–VI klasių moksleiviams vyko gegužės 8 dieną Vidugirių mokykloje, o VII–VIII klasių moksleiviams – balandžio 3 dieną Punsko Dariaus ir Girėno mokykloje.

Apie konkursus rašyta „Aušros“ 11 nr. 6–8 psl., o apie išvyką į Lietuvą konkursų laimėtojams – 9–10 psl.

Gegužės 18 dieną Suvalkuose vyko ***„Vienybės“ poezijos šventė***. Apie ją rašyta „Aušros“ 11 nr. 3–4 psl.

Apie gegužės 23 dieną vykusį jau tradicinį ***„Lietuvišką vakarą“ Suvalkuose***, skirtą M. K. Čiurlionio 150-osioms gimimo metinėms paminėti, rašyta „Aušros“ 11 nr. 5 psl.

Birželio 28 dieną surengtas ***ansamblių sąskrydis Burbiškiuose***, kuriame dalyvavo 17 mūsų krašto ansamblių. Apie šį renginį rašyta „Aušros“ 14 nr. 25–27 psl.

Liepos 13 dieną LLD Ščecino skyrius bei Punsko Dariaus ir Girėno mokykla surengė mokinių išvyką ir ***minėjimą prie Dariaus ir Girėno paminklo Pščelnike***. Apie tai rašyta „Aušros“ 14 nr. 23–24 psl.

Rugpjūčio 15 dieną Punske vykusias ***Žolines*** rengė Punsko valsčius, LLD, LLEKD, Punsko LKN. Apie renginį rašyta „Aušros“ 18 nr. 14–15 psl., o Žolinių vainikų nuotraukos išspausdintos „Aušros“ 15–16 nr. 15–18 psl.

Straipsnis apie spalio 5 dieną surengtą ***Rudens gėrybių šventę su proza ir daina*** paskelbtas „Aušros“ 19 nr. 19–20 psl.

Gruodžio 14 d. Seinų „Lietuvių namuose“ vyko ***Lenkijos lietuvių žurnalo „Aušra“ 65-mečio minėjimas***, apie kurį rašoma „Aušros“ 24 nr. 12–18 psl.

Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administracijos ministerija taip pat rėmė periodinių leidinių „Aušra“ ir „Aušrelė“ leidybą bei dalykinę LLD veiklą. Medijų rėmimo fondas rėmė periodinių leidinių „Aušra“ ir „Suvalkietis“ leidybą.

Nuoširdžiai dėkojame visiems rėmėjams. Be Jūsų paramos nebūtume galėję tiek nuveikti. Tikimės, kad ir ateinančiais metais su paminėtų įstaigų pagalba LLD pavyks įgyvendinti ne vieną projektą ir suorganizuoti ne vieną renginį.

Taip pat norėtume padėkoti ateinantiems į mūsų renginius žiūrovams. Ačiū kultūros įstaigų darbuotojams ir lietuviškų organizacijų nariams, kuriems padedant metai į metus galime organizuoti renginius, skatinančius ir palaikančius lietuvių kultūrą, švietimą ir tautiškumą. Dėkojame ir visų mūsų leidžiamų žurnalų skaitytojams, kurių dėka jau daugelį metų galime skleisti lietuvišką žodį.

Tik JŪSŲ dėka Lenkijos lietuvių draugija jau daugiau kaip 70 metų gali veikti ir dirbti mūsų visų labui. AČIŪ Jums visiems.

Vidos Valinčienės nuotr.

Seminaras, skirtas Česlovui Milošui – įžanginė projekto „Pamatyk. Išgirsk. Veik“ veikla

RASA ŽUKAUSKIENĖ

Iš Punsko LKN archyvo

Nuo 2025 m. rugsėjo 1 d. Punsko lietuvių kultūros namai vykdo LTPL00409 projektą „Panašios (amžinos) ir įkvepiančios istorijos, besivystančios per amžius, jungiančios (per atmintį) nesenstančias Česlovo Milošo idėjas“ (trumpinamą anglų k. akronimu „SEEHEARACT“, t. y. „Pamatyk. Išgirsk. Veik“). Jis įgyvendinamas pagal Interreg VI-A Lietuva–Lenkija programą, finansuojamą ES Europos regioninės plėtros fondo lėšomis. Veiklas planuojama įvykdyti iki 2027 m. rugpjūčio 31 d. Projektui skirta suma – 1.984.168,89 Eur. Punsko lietuvių kultūros namams numatyta 470.791,11 Eur. Kultūros namų indėlis šiam projektui – 117.697,78 Eur. Savam indėliui gavome finansavimą (522.111 zl) iš Lenkijos kultūros ir nacionalinio paveldo ministerijos, kultūros rėmimo fondo „Promesa dla Kultury“.

Ateinančius dvejus metus kartu su Punsko lietuvių kultūros namais partnerių teisėmis projektą įgyvendins Kėdainių krašto muziejus ir Kauno miesto muziejaus padalinys – Tautinės muzikos muziejus. Kaunas, Kėdainiai ir Punskas projekte susijungia dėl savo istorinės reikšmės Nobelio premijos laureato Česlovo Milošo palikimui. Šiuo bendradarbiavimu siekiama atskleisti jo ryšius su Lenkija bei šaknis Lietuvoje, taip stiprinant abiejų tautų kultūrinį dialogą šiandienos geopolitinių iššūkių kontekste.

Šis Lietuvos ir Lenkijos dialogas per Milošo asmenybę vyks trimis pažinimo juslėmis. Kėdainių krašto muziejus įgyvendins „matymo“ (angl. „see“) koncepciją: muziejuje bus įrengtos nuolatinės ekspozicijos, skirtos Česlovui Milošui ir jo šeimos gyvenimo Kėdainių regione XIX–XX a. laikotarpiui atminti. Tautinės muzikos muziejus įgyvendins „klausymo“ (angl. „hear“) koncepciją: lietuvių liaudies muzika Milošui buvo ypač artima, ji žadino vaikystės prisiminimus ir stiprino ryšį su Lietuva – atsispiriant nuo šio Č. Milošo asmeninio ryšio su tradicine muzika, muziejus bus atsakingas už garsinį dviejų kultūrų ryšį. Punsko lietuvių kultūros namai įgyvendins „veikimo“ (angl. „act“) koncepciją: bus organizuojami įvairūs renginiai, spektakliai ir koncertai. Keliaudami projekto maršrutais, lankytojai trimis juslėmis patirs Lietuvos ir Lenkijos istoriją per Česlovo Milošo paveldą, atveriančią naujas kultūrinių mainų galimybes.

Projekto partneriai drauge įgyvendins unikalias, interaktyvias veiklas. Pasitelkiant geoieškynių (angl. geocatching) platformą, kuri vienija daugiau nei 3 mln. narių visame pasaulyje, projekto metu bus sukurtas Česlovo Milošo žemėlapis. Jame bus pažymėtos su Milošo palikimu ir idėjomis susijusios vietos Kaune, Kėdainiuose ir Punske, kur lankytojų lauks specialiai parengtas edukacinis turinys. Šis interaktyvus „lobio ieškojimo“ žaidimas skatins keliautojus pažinti ne tik projekte dalyvaujančius miestus, bet ir atrasti kultūros lobius, susijusius su lietuvių ir lenkų istorija.

Kitoje interaktyvioje patirtyje – garsų žaidime, susipins kūrėjo

gyvenimui svarbių vietų garsai: Kėdainiuose bus įrašyti Šetenių – Česlovo Milošo vaikystės vietų garsai, Kaune skambės miesto garsai bei lietuvių liaudies muzika, Punske – Alno ežero, esančio šalia Krasnagrūdos dvaro, bangų ritmas, nendrių šnarėjimas. Garsų žaidimas, leidžiantis lankytojams sąveikauti su atskirais įrašytais elementais ir kurti unikalias garso kompozicijas, bus įdiegtas visų trijų partnerių ekspozicijose.

Pirmoji projekto veikla – seminaras, kurį organizavo Punsko lietuvių kultūros namai. Miglotą gruodžio 5 d. Punsko viešojoje bibliotekoje, atvykus svečiams iš Kėdainių, Kauno ir Punsko: licėjaus ketvirtos klasės mokiniams bei visiems kitiems šia tema susidomėjusiems asmenims, pranešimus skaitė du žinomi Lietuvos kultūros ir istorijos srities atstovai: istorikė, LRT „Nacionalinės ekspedicijos“ dalyvė dr. Barbara Stankiewicz bei mokytojas, filosofas, publicistas, žurnalistas, politikos apžvalgininkas Donatas Puslys. Dr. B. Stankiewicz pranešimas „Č. Milošo kūrybos ir tapatybės geografija“ atskleidė svarbius aspektus, kurie padeda geriau suprasti poeto asmenybės formavimąsi ir kūrybą. Pranešėja pabrėžė dvigubos Milošo tapatybės bruožus, kurie atsispindi jo šeimos genealoginiame medyje ir kūriniuose.

Labai įdomiai buvo pristatyta poeto vaikystė Šeteniuose, kur jis užmezgė gilų ryšį su savo gimtąja vieta ir čionykšte gamta. Šis ryšys matomas ne tik eilėraščiuose, bet ir visoje jo kūryboje. Mat Milošas kalbėjo viena kalba, bet jautėsi priklausąs kitai tautai. Jo žodžiai „esu lietuvis, kalbantis lenkiškai“ puikiai iliustruoja šią dvigubą tapatybę ir jo nuolatinį ryšį su Lietuva.

Pranešime taip pat buvo aptarta Vilniaus krašto, Lietuvos, Lenkijos ir platesnio Vidurio Europos regiono įtaka Milošo asmenybei ir kūrybai. Pabrėžti svarbūs motyvai, tokie kaip atmintis, tremtis ir sugrįžimas, kurie nuolat lydėjo jo literatūrą ir gyvenimą.

Taip pat pristatytos svarbios poeto vaikystės ir studijų vietos, kurios padėjo formuoti jo pasaulėžiūrą, ir išryškinti reikšmingi gyvenimo įvykiai, tarp jų 1980 m. gauta Nobelio literatūros premija. Tai klausytojams suteikė galimybę plačiau ir giliau suprasti Milošo kūrybos ir tapatybės geografijos kontekstą.

Iš Punsko LKN archyvo

Donato Puslio pranešime „Č. Milošo „Europos vaikas“ ir gyvenimas post-tiesos pasaulyje“ buvo analizuojama, kaip Milošo tekstai ir etinė laikysena gali būti aktualūs šiandieniame informaciniame chaose, visuomenės susiskaldymo ir post-tiesos reiškinių fone. Pranešėjas akcentavo kūrėjo gebėjimą jungti skirtingas kultūras ir tradicijas bei jo drąsą kalbėti nepatogiomis temomis. D. Puslio pranešime aptarta, kaip Č. Milošo kūryba ir etinė laikysena yra svarbūs šiuolaikiniame post-tiesos kontekste, kai faktai dažnai praranda reikšmę, o viešąjį diskursą valdo emocijos ir manipuliacijos. Prelegentas apibrėžė post-tiesą kaip situaciją, kurioje objektyvi tiesa tampa santykinė ir antraeilė. Poeto požiūriai atsiskleidžia įvairiuose eilėraščiuose, kurie buvo pristatyti viso pranešimo metu. Jie atskleidžia jo moralinį stuburą, atsakomybę už žodį bei kritiką realybės iškraipymui.

Prelegentas pabrėžė, kad šios vertybės išlieka aktualios šiandien, kai visuomenė susipriešinusi, o informacinis chaosas nuolat didėja. Milošo gebėjimas jungti skirtingas kultūras ir kalbėti svarbiomis, dažnai nepatogiomis temomis atsiskleidžia ne viename jo kūrinyje. Tai liudija, kad kūriniuose gausu šiuolaikinės pranašystės elementų ir kartu išlaikomas autentiškumas, suteikiant vertingų įžvalgų ir mūsų laikams.

Po kavos pertraukos, seminaro dalyviams pasisėmus įdomios informacijos ir pamąstymų apie Česlovo Milošo gyvenimą bei kūrybą, vyko trumpa pokalbių sesija „Ką Milošo idėjos reiškia man?“. Dalyviai dalijosi mintimis apie asmeninį santykį su Milošo kūryba, jo gebėjimą kalbėti apie sudėtingą žmogaus prigimtį, dialogo svarbą kultūroje bei apie tai, kaip svarbu išvykus į tolimus kraštus nepamiršti savo mažosios tėvynės ir jos vertės.

Interreg
Bendrai finansuoja EUROPOS SĄJUNGA
Lietuva – Lenkija
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Apie žmones ir įvykius, kurie neturi būti užmiršti

AGNĖ KARČIAUSKAITĖ-JANKAUSKIENĖ

Gruodžio mėnuo – visada pilnas įvykių ir renginių. Vienas toks, jau tapęs tradiciniu, yra istorijos paveldo metraščio „Terra Jatwezenorum“ konferencija, sukviečianti istorikus, kraštotyrininkus bei vietos bendruomenę. Šį kartą buvo pristatytas XVII tomas (1 ir 2 dalys) bei paminėtos Lietuvos partizanų kapitono Jurgio Krikščiūno-Rimvydo ir jo adjutanto Vytauto Prabulio-Žaibo 76-osios žūties metinės.

SŪDUVOJE APIE SŪDUVĄ

Suvalkų ansamblis „Sūduva“ (vad. A. Vaznelis), konferencijos pradžioje atlikęs meno programą, lyg priminė, kad esame istorinės Sūduvos teritorijoje, kurios istorijai ir palikimui ypač daug dėmesio skirta ir XVII tome. Kaip minėjo metraščio vyr. redaktorius Sigitas Birgelis, pirmojoje tomo dalyje aptarta sūduvių vaidmuo Lietuvos valstybės formavimuisi, Sūduvos piliakalniai, Melno taika ir jos reikšmė bei žymaus sūduvių karo vado Skomanto Jaunesniojo 800-ųjų gimimo metinių minėjimas. Antrojoje dalyje daugiau dėmesio skirta Sūduvos mažosioms istorijoms.

Galbūt net per daug istorija nesidomintis žmogus šiais metais girdėjo įvairiausias kalbas, diskusijas apie Sūduvos pavadinimo sugrąžinimą Suvalkijai. Ir Skomanto, vieno iš geriausiai žinomų sūduvių, vardas šiais metais skambėjo ne kartą įvairiausiose Lietuvos vietose. Jis svarbi istorinė šio regiono asmenybė, o 2025 metais minimos Skomanto Jaunesniojo 800-osios gimimo metinės. Jo, kaip karo vado, žynio, veikla ir vaidmuo aptarti ir metraščio pirmosios dalies Gintaro Skamaročiaus straipsnyje „Lietuvių karo vadas Skomantas Jaunesnysis (1225–1285)“. Čia autorius pabrėžia, kad Skomantas gynė baltų žemes ir senąją kultūrą, vienijo gentis.

Tačiau sugrįžkime į konferencijos salę, kurioje Sūduvos krašto kultūros, mokslo draugijos vicepirmininkas Kęstutis Subačius dalijosi mintimis ir faktais apie sūduvių vaidmenį baltų pasaulyje. Visas įžvalgas galima rasti jo straipsnyje „Sūduvos etnosas, jo įnašas į Lietuvos valstybės gimimą“ („Terra Jatwezenorum“ XVII t. 1 d.). Į mano užrašus nugulė keletas momentų, kurie pasirodė reikšmingesni ir kuriais norėsiu pasidomėti giliau:

- galindai-sūduviai buvo vieni iš tų, kurie paveldėjo prieš Kristų gyvavusią vakarų baltų pilkapių kultūrą;
- 3–4 a., kaip teigia M. Gimbutienė, sūduviams buvo aukso amžius (radiniai ir Šveicarijos kapinyne);
- kryžiuočiams pavyko sugriauti sūduvių žemių ekonominę-visuomeninę struktūrą (žemių bendruomenių pilių-gyvenviečių struktūrą);
- Sūduva, būdama pafrontės teritorijoje ir 120 metų puldinėjama priešų, savo struktūros nebeatkūrė.

Šį pranešimą papildo ir dar keli straipsniai metraštyje, kurie konferencijoje nebuvo pristatyti. Tai Vytauto Batvinsko tekstas „Sūduvos (Jotvos) piliakalniai“, kuriame tęsiamas pasakojimas apie Sūduvos piliakalnius Mozūrijoje, ties Elko miestu. Nors jie dar nėra detaliai ištirti, radiniai – sidabro lobis ir pokario sidabro

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro atstovės

Agnės Karčiauskaitės-Jankauskienės nuotr.

Kalba Gintautas Šapoka

puošmenos – yra reikšmingi. Taip pat įdomus straipsnis „Retrospektyvinis požiūris į Melno taiką ir saugumo raidą Sūduvoje“ (Vytautas Šlapkauskas, Vitas Girdauskas), kuriame pristatoma monografija „Melno taikos fenomenas – Sūduvos saugumo raida“.

Paprastų žmonių nepaprasti gyvenimai

Toliau konferencijoje buvo pristatytos mažosios istorijos. Tai istorijos apie žmones, kurie nebuvo tokie ryškūs, kad apie juos būtų daug kalbama, tačiau be jų egzistavimo, pasiaukojimo, ištvermės ir veiklos nebūtų ir daugelio svarbių dalykų ar pasiekimų. Šioje vietoje, manau, reikia padėkoti žmonėms, kurie imasi tokių darbų ir ieško informacijos, dokumentų, siekdami iš mažų gabalėlių atkurti žmonių gyvenimus, jų veiklą. Tai juvelyrinis darbas.

Kai kurios asmeninės istorijos atskleidžia ne tik jų gyvenimus, tačiau ir visuomenės ar valdžios požiūrį į vienus ar kitus reiškinius. Paulius Birgelis, Lietuvos istorijos instituto doktorantas, pristatė tyrinėjimus, sugulusius į straipsnį „Dvarininkų šeimos nemeilė nepriklausomai Lietuvai“. Tai lenkų bajoro Adolfo Bialokoso (Adolf Białokos) ir jo šeimos, gyvenusios Lazdijų rajone, atvejis. Nagrinėdamas bajoro laiškus, kitus dokumentus, autorius atskleidžia žemės savininko požiūrį į Lietuvą po Pirmojo pasaulinio karo bei Lietuvos valdžios požiūrį į lenkų bajorus ir jų nuosavybę. Įdomu, kiek daug gali atskleisti vienos šeimos istorija. Pavyzdžiui, tai, kad A. Bialokosas, būdamas Lenkijos pilietis, kreipėsi į Lenkijos valdžią užtarimo. Lenkijos valdžia į šią situaciją tiesiogiai nesikišo, tačiau išnaudojo jo atvejį kaip pavyzdį ir kreipėsi į tarptautines organizacijas teigdama, jog Lietuvoje pažeidžiamos tautinių mažumų teisės.

Dėmesio sulaukė ir dar du asmenys, kurių gyvenimo istorijos buvo pristatytos konferencijoje. Apie juos visuomenė mažai žino, tačiau tuo ir vertingas „Terra Jatwezenorum“ metraštis, kad jo puslapiuose vietos atsiranda ir šioms istorijoms. Istorijoms, kurios dar kartą įrodo, kad kiekvieno žmogaus gyvenimas yra svarbus, kad kiekvieno indėlis, koks jis bebūtų, turi reikšmę. Apie vieną iš jų, Mykolą Pečeliūną (1908–2008), pasakojo Rita Pauliukaitienė. Jis buvo partizanas, dalyvavo 1941 m. birželio sukilime, buvo sukilėlių štabo narys. Vėliau kartu su kitais 46 inteligentais, tarp kurių buvo ir Balys Sruoga, kunigas Alfonsas Lipniūnas, Pilypas Žukauskas-Narutis (vienas iš pagrindinių 1941 m. birželio sukilimo organizatorių), per Tilžę buvo išvežtas į Štuthofo koncentracijos stovyklą. Stovykloje jis pateko į garbės

Agnės Karčiauskaitės-Jankauskienės nuotr.

Pranešimą skaito Rita Pauliukaitienė

Suvalkų „Sūduva“

kalinių grupę. Nepaisant to, kad šie kaliniai galėjo rašyti laiškus, gauti siuntas, gyvenimas ten buvo baisus. M. Pečeliūnas išgyveno beveik 100 metų ir mirė Lietuvoje. Nors po koncentracijos stovyklos evakuacijos jo gyvenimas buvo pilnas iššūkių, kad ir kur jis gyveno, visada buvo patriotiškai nusiteikęs ir stengėsi padėti lietuviams: ar tai buvo sekinantis koncentracijos stovyklos evakuacinis žygis (M. Pečeliūnas buvo paskirtas į maisto gabenimo koloną ir padėdavo lietuviams kaliniams), ar vėliau rūpinimasis, kad kunigui A. Lipniūnui būtų suteiktas palaimintojo vardas.

Su 1941 metų birželio sukilimu susijęs ir kito straipsnio herojus dzūkas Juozas Savulionis. Apie jį konferencijoje pasakojo Gintaras Lučinskas, vadindamas jį bebaimiu dzūku (Gintaras Lučinskas „1941 m. birželio sukilėlis – bebaimis dzūkas Juozas Savulionis (1912–1941)“). Aprašydamas 1941 m. birželio sukilimą Lietuvoje, autorius atkreipia dėmesį į J. Savulionio pasiaukojimą. Gimęs Dzūkijoje, Seinų apskrityje, mokęsis Merkinėje, Alytuje, dirbęs policijoje, vėliau prisijungė prie sukilėlių. Žinoma, kad jis išminavo keletą pastatų ir Vilijampolės tiltą – sėkmingai nukirpo sprogmenų laidus ant tilto, kurį buvo užminavę sovietų kariai. Laidai nukrito į upę ir operacija pavyko. Beliko tik grįžti atgal, tačiau tada jį pamatė rusų kariai, ir iš šios misijos jis jau nebegrįžo.

Tikras informacijos lobynas besidomintiems istorija yra „Vilniaus golgota“. Tai 5 tomų leidinys, kurio leidybą inicijavo Gintautas Šapoka. Ištraukos iš šio leidinio jau buvo spausdintos ir „Aušros“ žurnale, tačiau jeigu apie jį nesate girdėję, tai verta susipažinti. Jame aprašoma Vilniaus ir Vilniaus krašto istorija nuo 1919 iki 1939 metų: I tomą sudaro Mykolo Biržiškos 1930 m. išleistos knygos „Vilniaus golgota“ faksimilinė pakartotinė laida, o II–V tomai yra M. Biržiškos „Vilniaus golgotoje“ aprašytų įvykių tęsinys nuo 1929 m. iki pat 1939 m. spalio 29 d., kai į atgautą Vilnių įžengė Lietuvos kariuomenė. Šiuos keturis tomus parengė istorikas Kazys Misius, naudodamasis labai įvairiais šaltiniais (laikraščiais, visuomeninių organizacijų archyvais ir kt.). Pristatydamas penktąjį tomą, G. Šapoka paskaičiavo, kad Aradnykai ir Kreivėnai jame paminėti po 37 kartus, Ožkiniai 59, Seinai 126, Šlynakiemis 37, Vaičiuliškės 85 kartus. Ten minimi ne tik kaimai, tačiau ir konkretūs žmonės, jiems nutikę patys įvairiausi dalykai. Pavyzdžiui, kas ir už ką gavo baudą: nuo vienos dienos arešto už Šv. Kazimiero draugijos kepuraitės ar ženkliuko nešiojimą iki suėmimų už nenorą dalyvauti lenkiškose procesijose Punsko bažnyčioje. Aš pati netikėtai šiame leidinyje radau naujos informacijos apie savo senelį.

Konferencijoje dalyvavo Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro atstovės, kurios aktyviai tiria ir ieško partizanų žūties vietų bei jas įamžina. O po pranešimų ir diskusijų visi tradiciškai išvyko į Šlynakiemį, kur pagerbtas partizanų atminimas. Kelias giesmes pagiedojo „Tėviškės aidai“ (vadovas G. Kraužlys).

Toli gražu ne visos temos buvo pristatytos konferencijoje, todėl verta pavartyti metraščio puslapius besidomintiems lingvistika, literatūros kūrinių vaidmeniu istorijos mokyme. Tiems, kurie domisi senąja ginkluote, bus įdomus Jūratės Čirūnaitės straipsnis „1565 m. dokumento Gardino bajorų vėliavos puolamoji ginkluotė“. Suvalkų miesto pavadinimo kilmė iš lietuviško žodžio „suvalka“, reiškiančio gyvenvietę šlapioje vietoje, analizuojama K. Leončiko straipsnyje „Suvalkų miesto pavadinimo kilmė“. To paties autoriaus straipsnyje „Suvalkuose spausdintos lietuviškos knygos“ kalbama apie Antano Tatarės kūrybą ir knygų leidybą XIX a. vid. „Istorijos vingių“ skyriuje pristatomas kunigo Jono Reitelaičio rankraščio turinys bei įžvalgos apie Būdviečio parapiją (aut. Benjaminas Kaluškevičius). Algimantas Katilius analizuoja Suvalkų parapijos dvasininkų veiklą straipsnyje „Suvalkų parapijos dvasininkai XIX a. – XX a. pradžioje“.

Antrojoje „Terra Jatwezenorum“ XVII tomo dalyje K. Leončikas

straipsnyje „Dusnyčia Suvalkų archyvo dokumentuose“ rašo apie Dusnyčią, jos prijungimą prie Krasnagrūdos dvaro valdų, jų turtą, skolas. Čia rasite ir pasakojimą apie partizaniniame judėjime dalyvavusį, lageriuose kalėjusį Julių Mielkų (Sigitas Birgelis „Tėvynei atidavė gražiausius savo gyvenimo metus“), apie Jurgio Krikščiūno-Rimvydo pasipriešinimą sovietų ir nacistų okupacijai, žiaurų tardymą, partizaninę veiklą (Dinas Kurauskas, Romas Kaunietis, Rita Pauliukaitienė „Jurgis Krikščiūnas-Rimvydas ir jo bendražygiai okupacinių represinių struktūrų rankose 1944 m.“). Elvyra Biliūtė-Aleknavičienė aprašė Onutės Tumasonytės-Rasymienės tremtį („Tremtinės Onutės Tumasonytės-Rasymienės likimas“), Scholastika Kavaliauskienė straipsnyje „Išgyvenę tremties siaubą“ papasakojo apie Pocevičių šeimos deportaciją 1951 m. į Sibirą dėl atsisakymo eiti kolūkio pirmininko pareigas. Juozo Starkausko prisiminimus pateikė Sigitas Birgelis („Karo ir pokario metų išbandymuose“). Verta dar būtų išskirti ir Broniaus Makausko straipsnį „Lenkas apie lietuvių Lietuvą. Rinkinys“, kuriame analizuojama Dominiko Vilčevskio (Dominik Wilczewski) knyga apie Lietuvos istoriją iš „lietuviškos perspektyvos“.

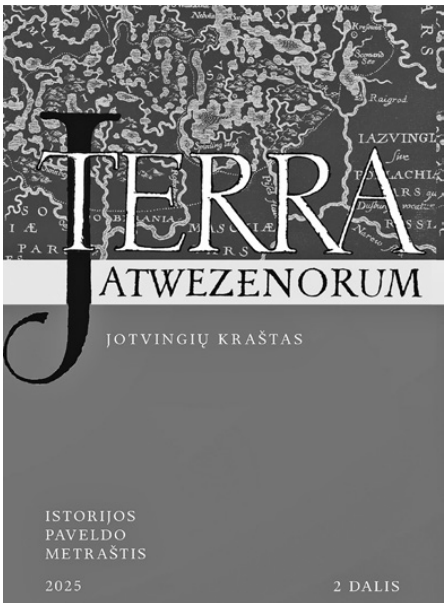

Eugenijai Čeropskienei dėl dukros ***Kristinos*** mirties nuoširdžius užuojautos žodžius skiria

Ansamblio „Galadusys“ dalyviai,
Seinų bažnytinis choras
ir Seinų „Lietuvių namų“ vaidintojai

Dėl ***Vito Lastausko*** mirties žmoną Onutę ir visus artimuosius nuoširdžiai užjaučia

Ansamblio „Galadusys“ dalyviai,
Seinų bažnytinis choras
ir Seinų „Lietuvių namų“ vaidintojai

GERBIAMI PRENUMERATORIAI!
Nebūkite abejingi –
prenumeruokite „Aušrą“, „Suvalkietį“ ir „Aušrelę“!
Galima atvykti į redakciją Punske
arba Lenkijos lietuvių draugijos būstinę Seinuose
ar užsiprenumeruoti pavedimu į banko sąskaitą
(numeris pateikiamas paskutiniame žurnalo viršelyje),
nurodant, už kurį leidinį mokama.

LIETUVIŠKŲ LEIDINIŲ 2026 m. PRENUMERATOS KAINOS (zlotais)

Šalis	Laikotarpis	Aušra	Aušrelė	Suvalkietis
Lenkija	metai	60	16	16
	pusmetis	30	8	8
	ketvirtis	15	4	4
Lietuva (nepirmenybiniu paštu)	metai	120	45	45
	pusmetis	60	22,50	22,50
Kitos užsienio šalys (pirmenybiniu paštu)	metai	160	65	65
	pusmetis	80	32,50	32,50

Lietuvos žiniasklaida

MRF MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

2025 12 10–18

Jau ne pirmas mėnuo šalies žiniasklaidoje dauguma temų vienaip ar kitaip siejasi su Baltarusija (apie tai rašyta ir ankstesnėse apžvalgose). Tai ir balionų su kontrabandinėmis cigaretėmis siuntimas į Lietuvą, daugkart priverčiant Vilniaus oro uostą stabdyti savo darbą, ir daugiau kaip tūkstančio vilkikų sulaikymas Baltarusijoje, ir nelegalūs migrantai iš kaimyninės šalies.

Pastarųjų dienų, anot žiniasklaidos, pagrindinė Lietuvos užsienio (kai kuria prasme ir vidaus) politikos tema – daugiau kaip šimtas išlaisvintų politinių kalinių, tarp jų ir lietuvių, kalėjusių Baltarusijoje. Suprantama, kalinius paleista ne už dyką. JAV specialusis pasiuntinys Baltarusijoje John Coale pranešė, jog jo šalis naikina sankcijas Baltarusijos kalio – pagrindinio Aleksandro Lukašenkos režimo valiutos pajamų šaltinio – eksportui. Pasiuntinys taip pat pažymėjo, kad diskusijos dėl sankcijų bus tęsiamos.

Šie įvykiai sukėlė diskusijas (ko gero, ir nerimą) Lietuvoje: anot portalo tv3.lt, tai gali turėti tiesioginių pasekmių Lietuvos saugumui ir gynybai. Kitas klausimas: o kaip su ta Lietuvos oficialiai deklaruojama „vertybine politika“ nepripažinti A. Lukašenkos kaip prezidento, kontaktai su režimu – tik „iš bėdos“ žemiausiu lygiu, moralinės vertybės mums svarbiau už dėl to prarandamus milijonus ir pan.?

Pažymėtina, kad paskutiniu metu tarp šalies politikų vis pasigirsta balsų, sakančių, jog geopolitinė situacija pasaulyje keičiasi, laikas keisti ir užsienio politiką „batkos“ atžvilgiu. Ypač tai atsiskleidė baltarusiams sulaikius Lietuvos verslininkų vilkikus. Priminsime, jog tada Baltarusija teigė, kad problema išsprendžiama. Tiesa, tik susitikus šalių užsienio reikalų ministrams ar viceministrams. Jau tada kai kurie politikai ir politologai teigė, kad tai prisieis daryti.

Baltarusiškų trąšų eksportas per Klaipėdos uostą sustabdytas Europos Sąjungos (ES) sprendimu 2022 m., kai JAV 2021 m. pritaikė sankcijas didžiausiai Baltarusijos kalio trąšų gamintojai „Belaruskalij“. Ir nors formaliai Lietuva vadovaujasi ES direktyvomis, tačiau prezidentui D. Trumpui kitą kartą gali užtekti tik užsiminti Europai ar konkrečiai Lietuvai apie JAV norus dėl sankcijų švelninimo.

Beje, A. Lukašenka Amerikos pasiuntiniui J. Coalui pažadėjo sustabdyti kontrabandinių balionų siuntimus bei sugrąžinti vilkikus į Lietuvą. „Trąšos vėl keliaus per Lietuvą? O balionai netrikdys skrydžių?“ – klausė portalas tv3.lt. Ir rašė: „Jie (JAV) nespaudžia imtis papildomų veiksmų iš mūsų pusės, bet jeigu Baltarusijos kalio trąšos pajudės į Ameriką, tada iškils klausimas, per kur transportuoti. (Jei Lietuva nesutiktų nusileisti, yra Ventspilio uostas Latvijoje – red. past.)“, – „Žinių radijui“ pasakytus Prezidento vyriausiojo patarėjo nacionalinio saugumo klausimais Deivido Matulionio žodžius perteikė portalas.

Patarėjo teigimu, amerikiečiai gali spausti Briuselį ir Vilnių atlaisvinti apribojimus baltarusiškų trąšų eksportui, tačiau kol kas tokių ženklų nėra.

Anot Lietuvos kariuomenės atsargos majoro Dariaus Antanaičio, jei šiose derybose kartu su JAV dalyvavo Lietuva, tai yra geras ženklas, nes saugumo grėsmes iš Baltarusijos reikia spręsti ne vien karinėmis, bet ir diplomatinėmis priemonėmis.

„O jeigu nebuvome šių derybų dalimi, tada kyla klausimas, kaip tai reikėtų vertinti. Negaliu pasakyti, ar mes buvome, ar nebuvome, tačiau labai norėčiau tikėti, kad buvome šių procesų dalimi.

Jeigu nebuvome, tai reiškia, jog tai buvo žaidimas už mūsų nugaros, nesuderinus interesų su Baltarusijos kaimynais, kurie yra Jungtinių Amerikos Valstijų sąjungininkai ir kurie kenčia nuo Baltarusijos režimo vykdomų hibridinių atakų“, – atkreipė dėmesį pašnekovas.“

Premjerė Inga Ruginienė, kuri įtakingo JAV leidinio „Forbes“ kasmet sudaromame galingiausių pasaulio moterų sąraše užėmė 81 vietą, o tarp galingiausių moterų politikių – 13, susitikusi su žurnalistais, siūlė neskubėti kritikuoti tokio JAV sprendimo ir tikino, jog pagrindinis Lietuvos tikslas – stiprinti santykius su strateginiais partneriais, tarp kurių – ir amerikiečiai.

„Mes labai pripratę daryti įvairias interpretacijas. <…> Negalima iš mažo gabaliuko vertinti viso pyrago. <…> Šiandien turime pasiektus ganėtinai gerus rezultatus: amerikiečių karių skaičius nemažinamas, <…> turime kitų labai pozityvių susitarimų. Tuo reikia džiaugtis ir tuos santykius puoselėti“, – teigė I. Ruginienė.

Portale alfa.lt taip pat aptartas netikėtas Baltųjų rūmų ėjimas ir moralinė sandėrio pusė. Komentuodamas tai, buvęs ambasadorius Rusijoje Eitvydas Bajarūnas kalbėjo: „Mums, lietuviams, skaudu: jis (D. Trumpas) nežiūri moralinio aspekto, kaip atrodys pasauliui, nes A. Lukašenka žaidžia žaidimus – keičia politinius kalinius. Tai čia, manau, buvo skaudžiausia vieta Lietuvai.“

O kaip vertinti A. Lukašenkos pažadus dėl balionų ir Baltarusijoje sulaikytų vilkikų grąžinimo? „Tikimės, kad A. Lukašenka laikysis žodžio Amerikos pasiuntiniui J. Coalui ir imsis konkrečių veiksmų, nedelsiant sustabdant

kontrabandinių balionų siuntimus bei sugrąžinant vilkikus į Lietuvą“, – po Valstybės gynimo tarybos posėdžio Prezidentūroje sakė jau minėtas D. Matulionis. Į žurnalistų klausimą, ką konkrečiai A. Lukašenka dėl balionų pažadėjo J. Coalui – ar juos visiškai sustabdyti, ar tik imtis tam tikrų veiksmų – Prezidento patarėjas neatsakė. „Kadangi nebuvau tame susitikime, negaliu pasakyti, ką tiksliai jis pažadėjo“, – kalbėjo D. Matulionis.

Optimistiškai buvo nusiteikęs ir užsienio reikalų ministras. „Man tai leidžia tikėtis, kad iš Baltarusijos pusės nebus bandoma testuoti, ką reiškia pažadų netesėti“, – teigė Kęstutis Budrys. Tuo metu užsienio reikalų viceministrė Audra Plepytė sakė, jog tokie pažadai kelia tam tikrų abejonių. „Abejonę visą laiką reikia turėti. Pasižiūrėsime“, – sakė ji portalui delfi.lt.

Nežinia, kaip bus toliau, tačiau, pasak portalo lrytas.lt, anoje sienos pusėje ledai nejuda. „Beveik du mėnesius ten įstrigę vilkikai vis dar neišleidžiami. Vežėjai sako, kad gavo ir naują žinią iš Baltarusijos – režimas atsiuntė naujas sąskaitas, kad verslininkai sumokėtų už vilkikų „saugojimą“. Anot Lietuvos nacionalinės vežėjų automobiliais asociacijos „Linava“ prezidento Erlando Mikėno, vežėjai gavo sąskaitas su įspūdingomis sumomis, viena įmonė – net 13,9 tūkst. Eur, nes reikia mokėti po 120 Eur už kiekvieną dieną.

Balionai kol kas nedrumsčia Lietuvos oro uostų darbo: gal tam netinkama vėjo kryptis. Tokiomis dienomis kontrabandininkai „ilsisi“. Tačiau kontrabandinių rūkalų nepritekliaus kol kas nematyti: „balioninkai“, regis, jų sukaupę nemažas atsargas.

„Kur nusėda kontrabandinės cigaretės ar net receptiniai vaistai? Toli ieškoti nereikia – Vilniaus Kalvarijų turgavietėje per kelias minutes galima rasti ir rūkalų, ir antibiotikų, ir hormoninių vaistų“, – rašė dienraštis „Lietuvos rytas“ straipsnyje „Kontrabandinių balionų krizės įkarštyje – apsilankymas vienoje turgaviečių: ką pardavėjai traukia iš po prekystalio“. „Paprašėme vieno Kalvarijų turgavietės senbuvio pagalbos. Šis mielai sutiko patarpininkauti ir per kelias minutes už penkis eurus iš vieno kiosko atnešė du pakelius cigarečių „Marlbor“. Užrašai ant pakelių – tik anglų kalba ir nurodyta, esą jos pagamintos SA (Pietų Afrikoje). Bet jokių banderolių ant pakelių nebuvo. Bandėme aiškintis, ar iš tikrųjų šios cigaretės iš Baltarusijos. Turgavietės veteranų buvome patikinti, kad baltarusiškų cigarečių „Minsk“ čia jau senokai niekas nepasiūlo, o dažniausiai prekiaujama „Marlbor“ ir plonomis „NZ“ cigaretėmis. Pastarosios – iš tiesų baltarusiškos“, – rašė dienraštis.

Turguje ant prekystalių buvo išdėlioti įvairūs tepalai, antibiotikai, Lietuvoje galimi gauti tik pagal receptus, hormoniniai vaistai. „Lietuvos vaistinėse „Ospamox 1000 mg“ galima įsigyti maždaug už 8 eurus, o Baltarusijoje jie kainuoja nuo 16 iki 21 rublio (nuo 4,5 iki 6 eurų). Vadinasi, Kalvarijų turgavietėje šie vaistai pardavinėjami maždaug tris kartus brangiau – puikus uždarbis prekeiviams.

<…> Direktoriui parodžius, kad čia pat lauko prekystaliai nukloti rusiškais ir baltarusiškais vaistais, jis gynėsi nieko nežinantis.

<…> Pabandėme išsiaiškinti, ar pareigūnams žinoma, kad turgavietėje akimirksniu galima įsigyti ir kontrabandinių receptinių vaistų, ir cigarečių.

Policijos komisariato atstovės atsakymas kiek nustebino: „Per šių metų pirmąjį pusmetį <…> pranešimų ar skundų dėl galimai vykdomos nelegalios medikamentų prekybos Kalvarijų turgavietėje gauta nebuvo.“

Įdomų straipsnį paskelbė portalas rinkosaikste.lt iš Kėdainių. Straipsnyje „Šėtos klebonas stojo į kovą: bažnyčia – ne gamykla, bet moka kaip gamykla“ rašė: „Kunigas Robertas Gedvydas Skrinskas jau kelis mėnesius intensyviai susirašinėja su Lietuvos Vyriausybe, bandydamas įrodyti, kad bažnyčios neturėtų būti apmokestinamos tais pačiais tarifais kaip pelno siekiančios gamyklos ar prekybos centrai.

Pagrindinis ginčo objektas yra elektros galios mokestis. Klebonas kelia fundamentalų klausimą: kas yra bažnyčia XXI amžiaus valstybėje – komercinis UAB’as ar visuomenei tarnaujanti institucija?

<…> Dvasininkas pateikė pavyzdžius iš Vokietijos, Austrijos, Latvijos ir kitų šalių, kur bažnyčios yra atleistos nuo galios mokesčio arba joms taikomos didelės lengvatos, pripažįstant jų socialinį indėlį.

Lietuva šiame kontekste atrodo kaip išimtis – čia bažnyčioms taikomas 100 proc. komercinis tarifas be jokių išlygų.“

Energetikos skirstymo operatoriaus (ESO) atstovė Rasa Juodkienė žurnalistams teigė, jog jie nieko negali pakeisti: elektros persiuntimo kainas visiems vartotojams tvirtina Valstybinė energetikos reguliavimo taryba ir ji nėra nurodžiusi jokių atskirų elektros persiuntimo kainų tarifų maldos namams.

Tad kokia išeitis? Kol kas tik viena: kunigui apsigyventi pačioje bažnyčioje, nes, pasak R. Juodkienės, išimtis taikoma tada, kai bažnyčios valdoje esantis pastatas faktiškai naudojamas kaip gyvenamasis būstas. O ten įrengta ir atskira elektros sunaudojimo apskaita, Nekilnojamojo turto registre paskirtis nurodyta kaip gyvenamoji ir jame nuolat gyvena religinės bendruomenės nariai ar vadovai. Tada maldos namai galėtų mokėti kaip buitiniai vartotojai. Taigi, ar įmanomas kompromisas?

„Šėtos klebonas R. G. Skrinskas ne tik kritikuoja, bet ir siūlo sprendimus: atleisti religinius pastatus nuo PVM už komunalines paslaugas, peržiūrėti sutartis su Šventuoju Sostu arba taikyti Vokietijos paramos modelį.

Tiesa, akivaizdu, kad šiuos sprendimus priimti turi tikrai ne ESO, o centrinė šalies valdžia, kuri, deja, kol kas noro nusileisti nerodo.“